

ZEMĚDĚLSKÁ PŮDOHOSPODÁRSKA ŠKOLA

2 říjen 2010
73. ročník

Kreativní myšlení pomáhá rozvoji regionu

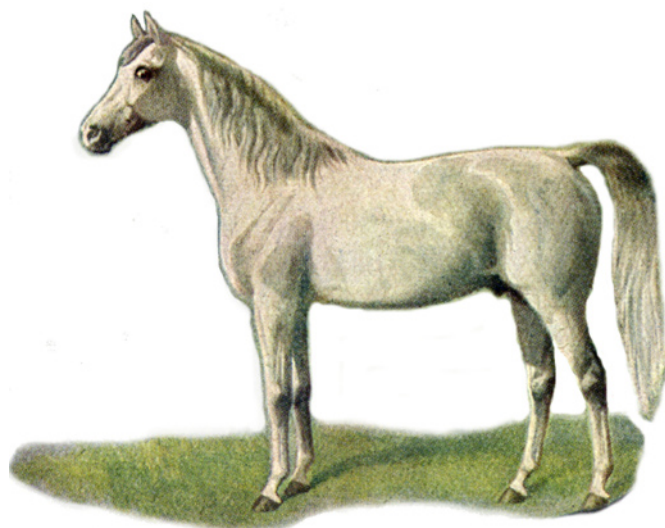
**Pozvánka do Národního
zemědělského muzea**

**Cvičný učitel a jeho
postavenie**

**Potreba inovací v praktickéj
přípravě studentov**

Putovanie po Nórsku

Děčínská Libverda

Informace o vzdělávání, poradenství a rozvoji venkova
Informácie o vzdelávaní, poradenstve a rozvoji vidieka

AGROKOMPLEX 2010

Slávnostné otvorenie

Značka kvality SK

Expozícia Miestnych akčných skupín

Únia potravínárov, súťaže pre deti

37. medzinárodná poľnohospodárska a potravinárska výstava AGROKOMPLEX 2010 sa konala 19.–22. augusta pod gesciou Ministerstva pôdohospodárstva, životného prostredia a regionálneho rozvoja SR na výstavisku Agrokomplex v Nitre. Pokračujúci stav ekonomickej krízy a nepriaznivý vplyv počasia v podobe záplav a povodní sa odzrkadlil aj na skladbe a účasti vystavovateľov. Opäť však medzi nimi nechýbali obchodné firmy, dodávatelia a dovozcovia poľnohospodárskych strojov a mechanizácie, technológie rastlinnej a živočíšnej výroby, nositelia vedy i výskumu a druhý ročník si zapísali aj malí farmári a pestovatelia z tzv. „Priameho predaja z dvora“.

ZEMĚ ŽIVITELKA 2010 – SOUTĚŽNÍ str. 22

Návštevníci výstavy ocenili nápaditou prezentaci krajů a regionálních výrobků

POTREBA INOVÁCIÍ

v praktickej príprave študentov doplňujúceho pedagogického štúdia

Významným predpokladom skvalitnenia edukačnej praxe v stredných odborných školách je zvýšenie kvality pregraduálnej prípravy učiteľov, rozvoj ich profesijných kompetencií a overovanie prostredníctvom pedagogickej praxe.

Najmä začínajúci učiteľ sa stretáva s problémom, ktorý spočíva v schopnosti posúdiť úroveň vlastného výchovno-vzdelávacieho pôsobenia a odborných poznatkov. Z tohto dôvodu je dôležité venovať zvýšenú pozornosť i hodnoteniu praktickej prípravy študentov doplňujúceho pedagogického štúdia (ďalej iba DPŠ). V hodnotení praktickej prípravy študentov DPŠ sme sa zamerali na poňatie výučby študentmi počas súvislej výstupnej pedagogickej praxe, na ich postoje k uskutočňovaným aktivitám a k aktivitám cvičných učiteľov. Pedagogická prax je medzičlánkom medzi teoretickým vzdelávaním študentov a ich budúcim profesijným uplatnením. Je súborom štruktúrovaných pedagogických situácií, prebiehajúcich na cvičnej škole pod vedením cvičného učiteľa. Súvislá pedagogická prax sa realizuje v spolupráci s cvičnými školami. Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre uzatvorila dvojstranné dohody o vzájomnej spolupráci v oblasti prípravy učiteľov vyučovacích predmetov poľnohospodárskeho, potravinárskeho, veterinárneho, ekonomického a technického zamerania, ako aj v oblasti regionálneho rozvoja a rozvoja služieb na vidieku, záhradníctva a krajinného inžinierstva. Dané oblasti zodpovedajú odbornému zameraniu študentov a akreditovaným študijným programom 1. a 2. stupňa vzdelávania na SPU v Nitre. Študent denného odborného štúdia v súčasnosti absolvuje počas súvislej pedagogickej praxe (3 týždne) 5 hodín nácvikov – jeden určite na odbornom výcviku alebo na praxi, 25 hodín vyučovacích výstupov vrátane záverečného pedagogického výstupu. Ide o výstup z hlavného „aprobačného“ predmetu. Absolvent vysokej školy absolvuje počas dvoch týždňov 4 hodiny nácvikov a 20 hodín výučby (vrátane záverečného výstupu).

1. Reflexia a sebareflexia edukačnej činnosti učiteľa

Neoddeliteľnou súčasťou profesijných kompetencií učiteľa je reflexia a sebareflexia edukačnej činnosti učiteľa. Ide o schopnosť učiteľa hodnotiť svoju prácu, uskutočňovať analýzu svojej pedagogickej činnosti, vnímať svoje pedagogické pôsobenie v triede. Z pohľadu učiteľa ide o vnímanie samého seba a toho, ako ho vnímajú iní.

V hodnotení súvislej pedagogickej praxe študentov DPŠ na SPU sme sa zamerali na to, či študenti dokážu posúdiť edukáciu cvičných učiteľov ako aj vlastné výchovno-vzdelávacie pôsobenie. Vychádzali sme zo základných oblastí činnosti študentov počas súvislej pedagogickej praxe a zo základných funkcií sebareflexie, ktoré v známej publikácii „Školní didaktika“ naznačil Otto Obst. Sú to nasledovné funkcie: poznávacia, spätná väzba, rozvíjajúca, preventívna a relaxačná. Učiteľovo poňatie výučby nevzniká naraz a nielen v priebehu učiteľskej profesijnej dráhy. Jeho začiatky siahajú i do pregraduálnej prípravy. Teoretická príprava podmieňuje skôr intuitívnu predstavu študenta o výučbe. Poňatie výučby sa mení počas súvislej pedagogickej praxe. Pod vplyvom cvičného učiteľa a učiteľského zboru cvičnej školy študent hľadá akési optimum a je otvorený zmenám. Našu pozornosť sme preto zamerali na súbor názorov, presvedčení a argumentov, ktorými študenti zdôvodňujú svoju činnosť a na ich poňatie výučby počas súvislej pedagogickej praxe.

2. Pedagogická činnosť cvičných učiteľov počas praxe očami študentov SPU a ich sebareflexia vlastnej činnosti

Študenti hodnotili štruktúru hodín cvičných učiteľov výrokmi *tradičná, ale zaujímavá*. Iba jednotlivci ju charakterizovali ako *ukážkovú, pátravú, vecnú a inšpiratívnu*. Na hodinách cvičných učiteľov ich zaujala predovšetkým *komunikácia a spätná väzba, prepojenie teórie s praxou, názorné ukážky a príklady zo života blízke žiakom, priateľský prístup k žiakom, zrozumiteľnosť výkladu učiteľa a jednoduchosť podania učiva*. Vydvihovali tiež *disciplínu na vyučovaní a rešpektovanie učiteľa žiakmi*. V hodnotení voľby vyučovacích metód cvičných učiteľov poukazovali na voľbu prevažne *tradičných metód a skupinovej práce*. Menej boli zastúpené demonštračné metódy, problémové metódy a didaktické hry. Motiváciu žiakov cvičnými učiteľmi hodnotili prevažne ako *primeranú*. Klímu cvičnej školy charakterizovali ako *dobrú, pozitívnu a príjemnú s priateľskou atmosférou*. Jednotlivci však poukázali i na niektoré javy, ktoré danú klímu narušovali (žiaci nemali svoje vlastné triedy a neustále prechádzali na hodiny, lepšie

vzťahy s triednymi učiteľmi ako s jednotlivými vyučujúcimi, nízky záujem niektorých žiakov o štúdium). Vyjadrovali sa i k materiálnemu a technologickému zázemiu školy. Hodnotili ho prevažne ako dobré, na cvičných školách ekonomického zamerania ako výborné. Poukazovali však na *nedostatok učebníc a názorných pomôcok*. Stretli sme sa i s výrokom: „*Vybavenie by bolo, ale nemal ho kto nainštalovať*“. Niektorí študenti sa zúčastnili náčuvov na hodinách svojich kolegov. Uvádzali, že si odniesli cenné poznatky pre svoju činnosť. Túto formu by využívali širšie, ale výučba sa im často časovo vzájomne prekrývala. Študenti vnímali najmä náročnosť prípravy na vyučovanie, ktorá si vyžadovala systematickú prácu. Mali problémy s organizáciou hodiny a so správnym využívaním vyučovacieho času. Často sa im nedarilo adresne zadávať otázky, čím vznikol v triede hluk a žiaci sa prekrikovali. Poukazovali na to, že sa im nie vždy darilo zapájať i prospechovo slabších žiakov a len tých, ktorí zadávali otázky. Nedarilo sa im zaujať pasívnych žiakov. Mali problémy i v oblasti rečovej komunikácie (zlé využívanie paralingvistických prostriedkov, neprimerané oslovenie žiakov, rýchla reč, slovný prejav). Nie vždy dokázali slovnú zásobu a odbornú terminológiu prispôbiť vekovej kategórii žiakov. Vyskytli sa i problémy s aplikáciou odborných problémov do praxe. Sťažovali si na množstvo preberaného učiva a priznali svoje nedostatky v oblasti preverovania vedomostí žiakov (napr. pri frontálnom preverovaní vedomostí žiakov zabúdali žiakov upozorniť, aby si zatvorili zošity a učebnice).

Možno však povedať, že prevažná väčšina z nich dokázala poukázať na svoje nedostatky a správne ich pomenovať. Ich výpovede nás vedú k zvýšenej pozornosti predmetným oblastiam v pregraduálnej príprave. Študenti si uvedomovali dôležitosť spätnej väzby. Nie vždy sa stretávali zo strany žiakov s porozumením a ústretovosťou. Príčiny videli v nedostatočnom poznaní žiackych kolektívov. Niektorí z účastníkov súvislej pedagogickej praxe museli riešiť i neštandardné pedagogické situácie. Išlo o porušovanie školského poriadku (fajčenie), ale najmä porušovanie disciplíny počas vyučovania (žiaci jedli a pili počas vyučovania; prípad, kedy žiak na hodine spustil školské zvonenie, ktoré si nahral do mobilného telefónu). Iba v jednom prípade došlo ku konfliktu frekventanta praxe so žiakom, kedy si žiak odmietol písať poznámky na hodine. Takmer 27 % študentov riešilo problémy súvisiace s porušovaním disciplíny ich žiakov na hodinách. Všetci však uvádzali, že sa im situáciu dalo riešiť štandardnými prostriedkami (slovné pokyny, dohovor) a bez zásahu cvičného učiteľa.

Možnosti ďalšieho zdokonaľovania sa videli študenti v spoznaní interného prostredia školy, v precvičovaní si vedomostí a v dôslednejšej príprave na vyučovanie. Spomí-

nali i zvýšenie úsilia zameraného na aktivizáciu žiakov (spoločivajúcu nielen v zdokonaľovaní sa v komunikácii, ale vo výbere vhodných vyučovacích metód). Ako sami priznali, využívali, ako aj ich cviční učitelia, predovšetkým tradičné metódy a zapájali žiakov do skupinovej práce. Zdôrazňovali však i vznikajúcu potrebu individuálneho prístupu k žiakom. Východisko videli i v budovaní si prirodzenej autority u žiakov a riešení vznikajúcich situácií „*s chladnou hlavou*“. Mnohí uviedli, že k najvýznamnejším nadobudnutým skúsenostiam patrila „*schopnosť poučiť sa z vlastných chýb*“.

Vzhľadom k tomu, že študenti ukončili súvislú pedagogickú prax, premýšľanie o budúcich reakciách na vznikajúce pedagogické situácie sa orientovalo do oblasti nadobúdania vlastných vedomostí a zručností. V danej súvislosti vyjadrili svoje potreby vo vzťahu k ich príprave na KPP SPU v Nitre. Požadovali viac pozornosti venovať nadobúdaniu pedagogických zručností, motivačným metódam a stratégiám, psychologickým výcvikom ako aj tréningom z oblasti sociálnej pedagogiky. Vytvoriť širší priestor pre mikrovýstupy a riešenie modelových situácií z prostredia strednej odbornej školy. Navrhovali zaviesť náčuvovú prax po každom semestri. Napriek tomu, že sa niektorí jednotlivci vyjadrili, že „*stratili ideály*“ a spoznali obťažnosť učiteľskej profesie, mnohí vyjadrili pocit spokojnosti s priebehom súvislej praxe. Stretli sme sa i s myšlienkou: „*Učiteľská profesia sa mi páči a dospela som k názoru, že ma uspokojuje a chcela by som ju v budúcnosti vykonávať*“. Mnohí však uviedli, že ťažko zvládali novú „*rolu učiteľa*“.

3. Závery a odporúčania

Prieskum uskutočnený v mesiacoch január – marec 2010 priniesol veľa podnetných poznatkov. Katedra bude väčšiu pozornosť venovať štruktúre vyučovacích predmetov so širšou časovou výmerou predmetov zameraných na didakticko-psychologické kompetencie v príprave učiteľov, kompetencie komunikačné a sociálne. V didaktike odborných predmetov bude potrebné venovať zvýšenú pozornosť organizácii výučby, práci s pedagogickou dokumentáciou a systematickej sebareflexii študenta.

Cvičným učiteľom odporúčame počas pedagogickej praxe oboznámiť študenta s triednym kolektívom v ktorom bude pôsobiť a s interným prostredím školy, širšie zapájať študentov do výchovno-vzdelávacej a organizačnej činnosti školy, väčšiu pozornosť venovať systematickej príprave študenta na vyučovanie (komunikácia, výchovné pôsobenie, teoretické vedomosti z oblasti pedagogiky, psychológie a didaktiky, zvládnutie obsahu odboru vyučovaných predmetov, výber a realizácia vyučovacích foriem a metód, efektívne využívanie materiálnych a technických pomôcok,

motivácia žiakov k učeniu sa, schopnosť navodiť v triede vhodnú atmosféru a nadviazať kontakt so žiakmi, schopnosť vhodne reagovať na štandardné i neštandardné pedagogické situácie). Tieto oblasti by sa mali stať základnými kritériami hodnotenia ich pedagogického pôsobenia počas praxe a ich záverečného pedagogického výstupu. Inovácie v praktickej príprave študentov si vyžadujú koordináciu činnosti všetkých subjektov, bezprostredne sa podieľajúcich na jej realizácii. Je potrebné realizovať formy užitočnej spolupráce, akými sú odborné semináre a kurzy pre cvičných učiteľov

a gestorov pedagogickej praxe cvičných škôl, vzorové hodiny pre študentov, realizované skúsenými učiteľmi cvičných škôl a spoluprácu v oblasti výskumu.

Úprimne ďakujeme cvičným učiteľom našich 28 cvičných škôl, ktorí svojou prácou a umom prispievajú ku zvyšovaniu kvality prípravy učiteľov odborných predmetov pre naše stredné odborné školy.

Mgr. Drahomíra Kučírková, CSc.
Katedra pedagogiky a psychológie, FEM SPU v Nitre

CVIČNÝ UČITEĽ A JEHO POSTAVENIE V PROCESE PREGRADUÁLNEJ PRÍPRAVY ŠTUDENTA NA ROLU UČITEĽA

Škola a učiteľ tvoria dialektickú jednotu, významnú, neoddeliteľnú interakčnosť, zviazanosť. Na učiteľa sú, v zmysle nového školského zákona kladené požiadavky, prostredníctvom ktorých zvládne kvalitne učiť a vychovávať jemu zverenú generáciu.

Sú to predovšetkým kompetencie: odbornopredmetové, psychodidaktické, komunikačné, diagnostické, plánovacie a organizačné, poradenské a konzultatívne a sebareflexívne. Plnohodnotnú učiteľskú profesiu charakterizujú určité znaky, ktoré zhodne identifikujú viacerí autori ako napr. Kosová, Vašutová, Spiková, Kasáčová. Ide o nasledovné znaky: profesijná identita, autonómia v rozhodovaní profesionála, náročné expertné schopnosti, na vysokej úrovni zvládnuté, na teórii postavené poznatky.

Proces formovania učiteľa profesionála je zložitý, dlhodobý a začína sa v období detstva, ale špecificky odborne sa tvorí počas pregraduálnej prípravy študenta učiteľstva. Významné miesto v tomto procese zohráva pedagogická prax, ktorá na ceste študenta k identifikácii sa s učiteľskou profesiou plní predovšetkým tieto úlohy: pozitívne motivovať k učiteľskému povolaniu, postupne meniť postoje z role študenta na rolu učiteľa, skvalitňovať pedagogickú komunikáciu, aplikovať teoretické vedomosti, získavať skúsenosti v priamej vyučovacej činnosti, rozvíjať schopnosti adekvátne reagovať na konkrétnu výchovnú situáciu v priebehu edukačného procesu, naučiť študenta sebareflexii. Pri formovaní študenta počas jeho pregraduálnej prípravy zohrávajú nezapustiteľnú rolu cviční učiteľia, od ktorých sa očakáva perfektné zvládnutie role odborníka experta, ale súčasne aj role partnera vo vzťahu k študentovi – praktikantovi. Očakáva sa, že vystupovaním cvičného učiteľa bude sprevádzané pozitívnym prístupom k študentom, bude študentom rozumieť, dokáže vytvárať tvorivú optimistickú atmosféru a súčasne dokáže otvorene a kriticky zhodnotiť prácu študentov.

V procese prípravy budúcich učiteľov je osobitne dôležitá kvalitná spolupráca vysokej školy s cvičnou školou a didaktika odbornej katedry s cvičným učiteľom. V záujme skvalitňovania pregraduálnej prípravy študentov učiteľstva sme prostredníctvom interview oslovili 58 cvičných učiteľov s cieľom získať ich skúsenosti z praxe, analyzovať ich názory a postoje vo vzťahu ku kvalite praktickej prípravy študenta na učiteľskú profesiu. Vo vzorke 58 respondentov boli všetko ženy – učiteľky, čo dokumentuje veľkú feminizáciu v školstve. Týmto otázkami sa

bližšie nezaobráame. Z uvedeného počtu 58 cvičných učiteľiek viac ako 50 % pracuje v školstve dlhšie ako 20 rokov, z toho všetky cvičné učiteľky pôsobia v pozícii cvičného učiteľa viac ako 5 rokov. Čo je pozitívom hodnotenia a zovšeobecňovania. Ide o kvalitné a skúsené učiteľky a ktoré najviac majú záujem spolu sa podieľať na skvalitňovaní pregraduálnej prípravy budúcich učiteľov.

Keďže na profile konkrétnej prípravy učiteľa významnou mierou sa podieľa obsah vzdelávania s profilových disciplín, sledovali sme, ktoré z nich sú dôležité a základom pre učiteľskú profesiu. V interview sme formulovali 5 otázok, na ktoré mohli respondenti voľne vyjadriť svoje skúsenosti názory a postoje. V 1. a 2. otázke nás zaujímal názor cvičných učiteľiek na úroveň ich pripravenosti na učiteľské povolanie. Odpovede analyzujeme v tabuľkách č. 1. a 2.

Otázka č. 1: Pri retrospektívnom pohľade na absolvované štúdium uveďte, ktoré pedagogické a psychologické disciplíny Vám poskytli najviac poznatkov pre riešenie konkrétnych problémov vo výchovno-vzdelávacej praxi v škole.

Tabuľka č. 1

Disciplína	%
Didaktika jednotlivých vyučovacích predmetov	29
Vývinová psychológia	20,5
Pedagogika	14
Špeciálna pedagogika	7
Všeobecná didaktika	7
Teória výchovy	7
Pedagogická prax	3,5
Sociálna psychológia	3,5
Biológia dieťaťa	3,5
Neuviedli jednoznačnú odpoveď	5

Z analýzy výpovedí respondentov vyplynulo, že najpočetnejšia skupina 17 respondentov (29,5 %) - uprednostnila didaktiku jednotlivých vyučovacích predmetov. Odpovede v prospech didaktiky vyučovacích predmetov považujeme za relevantný faktor. Ďalších 20% respondentov uviedlo vývinovú psychológiu. V nadväznosti na ďalšie odpovede konštatujeme, že práve tieto sa viažu ku každodennej potrebe učiteľa riešiť individuálne problémy žiakov, čo zastrešujú kompetencie psychodidaktické a diagnostické.

Otázka č. 2: Otázkou č. 2 sme zisťovali, ktoré poznatky z pedagogických a psychologických disciplín najviac chýbali pri riešení výchovno-vzdelávacích problémov.

Tabuľka č. 2

Disciplína	Počet odpovedí	%
Špeciálna pedagogika, ako pomocť narušeným deťom, problémovým deťom, deťom s poruchami reči	11	19
Pedagogická psychológia, cvičenia na riešenie problémových situácií, ovládanie emócií žiakov	9	15,5
Didaktika, cvičenia na komunikatívne zručnosti, viac informácií z konkrétnych didaktických postupov, vedeli sme pomerne málo o alternatívnej pedagogike	9	15,5
Teória výchovy, riešenie modelových výchovných situácií	8	13,5
Pedagogická prax, praktické skúsenosti práce so žiakmi, schopnosť komunikovať s rodičmi	8	13,5
Vývinová psychológia, sledovanie práce žiakov vo vyučovacom procese so zameraním na pozorovania ich psychických osobitostí	6	10,5
Skúmanie a pozorovanie žiakov v praxi, riešenie konkrétnych úloh nielen v teoretickej rovine	5	8,5
Metodiky predmetov, mohli by byť konkrétnejšie a viac spojené s praxou	1	2
Teoretické vedomosti, nedokázala som ich dostatočne využiť v učiteľskej praxi	1	2

Výpovede respondentov ilustrované v tabuľke č. 2 poukazujú najmä na absenciu činnostných a zážitkových foriem vyučovania, a to hlavne v rovine nadobúdania učiteľských schopností a zručností z aspektu metód vyučovacích predmetov. Najviac respondentov 11 (19 %) – sa vyjadrilo v prospech potreby lepších vedomostí zo špeciálnej pedagogiky. Vzhľadom na dotáciu počtu vyučovacích hodín psychológie v štúdiu sme nepredpokladali taký vysoký počet respondentov, ktorí považujú za nedostatočné vedomosti z oblasti psychologických disciplín – 15,5 %. Avšak ďalším zdôvodňovaním svojich výpovedí respondenti poukázali, že práca so žiakmi je stále ťažšia a vyžaduje adekvátne odborné vedomosti (napr. o rozvoji psychických procesov u žiakov). V školách v súčasnej dobe je stále viac problémových žiakov, s čím súvisí aj pripravenosť zvládnuť rôzne výchovné problémy. Na odpovede týkajúce sa oblasti psychologických poznatkov úzko nadväzujú vyjadrenia, ktoré z kvantitatívneho hľadiska boli najčastejšie prezentované – 8 krát (13,5 %) z teórie výchovy a pedagogickej praxe. Pri teórii výchovy respondenti zdôraznili aspekt nácviku riešenia

modelových výchovných situácií a pri pedagogickej praxi zdôrazňovali nedostatky v absolvovaní rôznych druhov praxí a najmä nedostatky pri komunikácii s rodičmi. 15,5 % respondentov sa vyjadrilo, že za nedostatočné považujú svoje vedomosti z didaktiky, chýbajú cvičenia v komunikatívnej zručnosti a viac informácií o konkrétnych didaktických postupoch. Za relevantné považujeme tiež vyjadrenia cvičných učiteľov, najmä tých s pedagogickou praxou nad 20 rokov o čiastočnej nepripravenosti z oblasti alternatívnej pedagogiky. Vyššie uvedené otázky sú predmetom rozvíjania odborno-predmetových kompetencií, poradenských a konzultatívnych kompetencií a plánovacích kompetencií.

Otázkou č. 3 skúmali aký je názor cvičných učiteľov na súčasný obsah študijných programov, čo by v nich upravili pre súčasných študentov, prípadne u ktorých predmetov by rozšírili hodinovú dotáciu. Výsledky vyjadruje tabuľka č. 3.

Otázka č. 3: Z dnešného pohľadu o aké disciplíny, alebo výchovno-vzdelávacie aktivity by ste rozšírili študijný program štúdium učiteľstva akademických predmetov?

Tabuľka č. 3

Vyjadrenia respondentov	Počet odpovedí	%
Rôzne druhy pedagogickej praxe, viac vyučovacích hodín	11	19
Dramatizácia, didaktické hry vo vyučovaní, integrované vyučovanie	9	15,5
Nevie dobre posúdiť, nepozná súčasný učebný program	9	15,5
Psychológia osobnosti dieťaťa, psychologické pozorovania	6	10
Nové formy vyučovania	5	8
Práca s počítačom, didaktickou technikou	4	7
Práca s pedagogickou dokumentáciou	2	3,5
Práca v školskom klube, mimoškolská činnosť	2	3,5
Štúdium druhého cudzieho jazyka od 7. ročníka ZŠ	2	3,5
Tvorba učebných pomôcok	2	3,5
Práca s deťmi z menej podnetného prostredia, učím rómske deti, sú to veľké problémy	2	3,5
Voliteľný predmet – logopédia	2	3,5
Voliteľný predmet – organizácia škôl v prírode	1	2
Pedagogická komunikácia, interakcia učiteľ – žiak	1	2

Z analýzy výpovedí vyplýva, že najviac sa žiada požiadavka prepojenia teórie s praxou a to vo všetkých disciplínach. Niektoré odpovede považujeme za podnetné pre obohatenie študijných disciplín a ich vzájomného vzťahu, ale tiež aj ako námety na formovanie výberových seminárov s cieľom rešpektovať individuálne záujmy študentov v rámci ich profilovania sa v učiteľskej profesii. Potreba prepojenia praktickej prípravy je prezentovaná u 19 % respondentov. Je potešiteľné, že cviční učitelia požadujú vyššiu dotáciu hodín pedagogickej praxe, zdôrazňujú i potrebu rôznych druhov praxí, prípadne pedagogickú prax na rôznych typoch škôl, čo zabezpečí potrebu väčšej flexibility študentov. 15,5 % respondentov nevedelo jednoznačne vyjadriť svoj názor.

Inovačné tendencie činnosti respondentov boli prezentované 15,5 %. Učitelia odporúčali zaradiť do štúdia dramatizáciu, didaktické hry vo vyučovaní, využitie nových metód a organizačných foriem. V ďalšom poradí sa znovu zdôrazňuje psychológia a špeciálna pedagogika. Z hľadiska námetov na inováciu učebných plánov sú vhodné povšimnutia tiež návrhy, ako napr.: organizácia škôl v prírode, tvorba učebných pomôcok, logopédia a práca v školskom klube. Respondenti odporúčajú zaradiť tieto disciplíny ako voliteľné predmety. Konštatujeme, že cviční učitelia vo svojich námetoch vhodne prezentovali priame potreby škôl.

Prostredníctvom otázok č. 4 a 5 sme zisťovali názory cvičných učiteľov na súčasné problémy, vyplývajúce z realizácie edukačného procesu v podmienkach základných škôl a úroveň pripravenosti budúcich učiteľov k úspešnému zvládnutiu konkrétnych výchovných situácií v edukačnom procese.

Otázka č. 4: V čom sa podľa Vás nezhodujú osvojené teoretické poznatky so súčasnou výchovno-vzdelávacou praxou?

Tabuľka č. 4

Vyjadrenia respondentov	Počet odpovedí	%
Teória je veľmi vzdialená praxi, malá nadväznosť teoretických disciplín a metodík	14	24
Teória je iná ako prax na školách	13	22,5
Riešenie výchovných problémov, v čase, keď sme študovali neboli takí problémoví žiaci	10	17
Možnosti využívania didaktických pomôcok, často si učiteľ robí pomôcky sám	8	14
Je to v poriadku, nevidím problém v tejto oblasti	5	8,5
Študenti ani dnes dobre nepoznajú učebnice, nemôžu efektívne aplikovať teoretické poznatky	4	7
Neviem sa teraz konkrétne vyjadriť	4	7

Na základe kritickej analýzy výpovedí respondentov sa vynorili dve základné oblasti, ku ktorým smerovala kritika cvičných učiteľov. Po prvé sa kriticky vyjadrili k nadväznosti teoretických disciplín a metodík jednotlivých vyučovacích predmetov, až v 14 prípadoch (24 %). K tejto oblasti inklinuje aj vyjadrenie respondentov v zmysle „Teória je iná ako prax na školách“ – 13 odpovedí (22,5 %). Veľmi kriticky zhodnotilo možnosti využívať didaktickú techniku a učebné pomôcky 8 respondentov (14 %). Po druhé v odpovediach cvičných učiteľov rezonuje psychologické hľadisko – požiadavka uplatňovať individualizáciu, diferenciáciu, orientovanosť na žiaka. Veď až 10 respondentov (17 %) poukazuje na nutnosť získať hlbšie poznatky z oblasti riešenia výchovných situácií, nakoľko súčasní žiaci sú nedisciplinovaní a vyžadujú si od učiteľa väčšiu pozornosť a iný prístup ako žiaci v minulosti. Prekvapilo nás, že 7 % respondentov sa nevedelo konkrétne vyjadriť k danému problému. Uvedené zistenia potvrdzujú potrebu rozvíjať komunikačné plánovacie a organizačné ako aj sebareflexívne kompetencie.

Otázkou č. 5 sme zisťovali ako hodnotia pripravenosť študentov na pedagogickú prax v triede a či práca so študentmi je záťažou,

alebo obohatením? 52 respondentov (89,5 %) sa vyjadrilo, že jednoznačne pozitívne hodnotí prípravu študentov, práca s nimi je pre nich obohatením, 6 respondentov (10,5 %) sa vyjadrilo, že sa treba príprave študentov venovať, keďže je práca cvičného učiteľa náročná a zodpovedná, z čoho vyplynula aj nevyhnutnosť a nezastupiteľnosť cvičných učiteľov. K pripravenosti na pedagogickú prax sa cviční učitelia vyslovili nasledovne:

Tabuľka č. 5

Vyjadrenia respondentov	Počet odpovedí	%
Najlepšie sú pripravení študenti zo SPgŠ (PASA)	25	43
Je to veľmi individuálne, záleží od zodpovednosti študentov a záujmu o učiteľské povolanie	14	24
V minulosti študenti pristupovali k štúdiu zodpovednejšie	9	15,5
Slabá príprava z metodickej stránky	6	10,5
Strach študentov z vystupovania pred žiakmi	2	3,5
Dnes sú študenti kreatívnejší, pribojnejší	2	3,5

Výpovede respondentov interview potvrdzujú fakt, že pre budúce učiteľské profesie sú najlepšie disponovaní (pripravení) študenti, absolventi z SPgŠ (PASA). Po príchode na učiteľskú fakultu majú solídne vedomosti z rôznych oblastí pedagogiky a psychológie. Blízky im je aj vyučovací proces orientovaný na jednotlivé výchovné predmety, ale na druhej strane z hľadiska teoretickej prípravy majú predstih absolventi gymnázií. Zaujal nás názor cvičných učiteľov, že individuálny postoj vo veľkej miere ovplyvňuje úspešnosť študenta. V ďalších vyjadreniach respondentov sa opakujú momenty z predchádzajúcich výpovedí. Z vyššie uvedeného vyplýva potreba zvýšenej pozornosti pri rozvoji odborno-predmetových, psychodidaktických a sebareflexívnych kompetencií.

Zistenia a záver

Na základe analýzy získaných výpovedí respondentov vystupujú do popredia nasledovné návrhy a odporúčania cvičných učiteľov: zaradiť do študijných programov učiteľstva akademických predmetov viac disciplín prostredníctvom ktorých by mali študenti možnosť riešiť modelové situácie z rôznych výchovných oblastí, posilniť prípravu z oblasti špeciálnej pedagogiky, skvalitniť pedagogickú prax – realizovať ju na rôznych typoch škôl, zvýšiť dôraz na prípravu študentov v oblasti mimoškolskej činnosti.

Získané poznatky považujeme za podnetné pre nastolenie odbornej diskusie zameranej na úsilie skvalitniť pregraduálnu prípravu študentov s akcentom na úpravu študijných programov, s cieľom zaradiť ďalšie pedagogicko-psychologické disciplíny.

Doc. PaedDr. Júlia Ivanovičová, PhD.
Katedra pedagogiky PF UKF v Nitre

JAZYKOVÝ PROJEV A JAZYKOVÁ KULTURA JAKO SOUČÁST PEDAGOGICKÉ PRAXE

Ve společnosti v posledních letech stoupá kredit kultivovaného veřejného projevu. Patří sem i mluvní praxe učitelů a ostatních pedagogů. Umění veřejně promluvit často představuje podmínku úspěchu, řečnické vzdělání je konkurenční výhodou. Jazykový projev a jazyková kultura tedy patří mezi naprosto nezbytné součásti profesních kompetencí všech pedagogů. I začínající učitel ovládá základní znalosti z rétoriky a z komunikativních dovedností. V rámci přípravy budoucích učitelů jsou otázky jazykových schopností a dovedností velmi aktuální. Právě v moderním světě pod vlivem masových komunikačních technologií je nutné mít na kulturu jazyka daleko vyšší požadavky, daleko přísnější měřítka.

Mluvený jazykový projev nabývá v současné společnosti, v současných civilizačních podmínkách nové důležitosti. Bohužel české základní a střední školství, až na výjimky, klade důraz na projev psaný, a tak na vysoké školy přicházejí studenti řečově nevybaveni, téměř bez znalosti jazykové kultury. Pohledy na rétoriku se navíc velice liší. Někteří pedagogové se domnívají, že rétorika je pouze jakési umění slohové vytříbenosti, jiní zase oddělují argumentačně logickou část, další pak fonetiku či fonologii. Není ojedinělý názor, že ke zvládnutí techniky mluveného slova mají předpoklad pouze studenti vybraných vysokoškolských oborů jako žurnalistiky, tlumočnictví, divadelních a filmových fakult apod. Šanci by měli mít studenti všech vysokých škol. Zvláště posluchači učitelských oborů mají právo, aby se jim plnou měrou dostalo vzdělání v rétorice a v pedagogické komunikaci.

Zkoumaná problematika

Jazykový projev a pedagogická komunikace zaujímá stále významnější postavení ve výchovně vzdělávacím procesu. Zatímco v dřívějším období na tuto oblast vyučovací činnosti nebyl brán zřetel, v současné době je tomu naopak. Učitel předává odborné poznatky takovou formou, která žáky inspiruje. Nepůsobí nadřazeně, vede žáky k přesvědčení, že má smysl snažit se odkrývat dosud nepoznané. Aby k takovému nenásilnému, a přitom účinnému vzdělávání docházelo, musí se každý učitel věnovat nejen svému odbornému rozvoji, ale i tréninku řečnických dovedností, kultivaci osobnosti. Ne všichni pedagogové dokáží skloubit požadavky na kulturu myšlení s požadavky na kulturu vyjadřování. Při propojování složky logicko-argumentační, jazykově stylistické, psychologické a neverbální se nevyhnou mnoha omylům. Každý ze začínajících učitelů by si měl plně uvědomovat význam řečnických schopností a komunikativních dovedností, protože ovlivňují i jeho vztah s žáky. Pedagogická praxe by tak měla poskytnout postupné získávání zkušeností z pedagogické reality i v této oblasti.

Rozvíjení komunikativních dovedností budoucích učitelů, kteří se na svou profesi připravují na pedagogických

fakultách, nemá v České republice dlouhou tradici. Do studijních programů bylo zařazeno až v osmdesátých letech právě jako součást pedagogické praxe. Cvičením komunikativních dovedností procházejí především studenti oborů učitelství pro první stupeň základní školy. Výuka by však měla být zařazena ve větším rozsahu také do studijních programů pro studenty učitelství nejen všeobecně vzdělávacích předmětů, ale i přírodovědných, zemědělských a dalších příbuzných oborů. V pedagogické literatuře se jen zřídka objevuje přesné vymezení, které by vycházelo z podstaty pojmu pedagogická komunikativní dovednost. Nesetkáme se ani s jednoznačným vymezením obsahu a rozsahu tohoto pojmu ani nemáme k dispozici teoretický základ v oblasti různých druhů pedagogických komunikativních dovedností. Za komunikativní dovednost může být považována schopnost optimalizovaného jednání v pedagogické interakci se žákem, které se uskutečňuje za pomoci konkrétních metod, forem a prostředků pedagogické komunikace, a to na základě osvojených vědomostí a dovedností. Toto jednání je podmíněno obecnými profesionálními schopnostmi (schopností analýzy situace, autoregulace, komunikace apod.) Dále pedagogickým vzděláním, životní zkušeností a praxí. Komunikativní dovednosti jsou tedy rozpracovány z různého pohledu, s menším či větším akcentem na některou jejich oblast. Většina autorů se orientuje zejména na oblast verbální komunikace.

Verbální mluvený projev

Mluvený projev je základní prostředek komunikace v rámci pedagogického procesu. Bývá bezprostřednější a emocionálnější než projev psaný a směřuje přímo k žákům. V mluveném projevu se mluvčí vyjadřuje v kratších větách, používá jednodušší slovní spojení a jednodušší větné konstrukce. Pro mluvený projev jsou charakteristické různé vsuvky, odkazy a doplňující informace. Větná stavba tedy nebývá tak pravidelná jako u psaného projevu. Mluvený projev je pronášen v konkrétním čase na konkrétním místě. Na rozdíl od psaného projevu v mluveném projevu není možné se vrátit k originálu, pokud není zvukově zaznamenán. Ovládání jazyka zahrnuje mnoho složek, ale hlavním předpokladem je pře-

devším dokonalé ovládnutí techniky řeči, tj. oné řemeslné stránky jazyka, bez níž nelze přesvědčovat, získávat, tvořit. Dále zvládnutí obecných zásad výslovnosti spisovného jazyka – ortoepie, a s tím související přesné výslovnosti (zvukové podoby) jednotlivých hlásek – ortofonie. Ovšem vypěstovaná technika řeči, dokonalá výslovnost hlásek, včetně jejich spojení v rámci ortoepické normy, jsou teprve východiskem umění mluvit. V souvislém toku mluvy samozřejmě nejsou hlásky řazeny vedle sebe jen mechanicky. K tomu, aby náš verbální mluvený projev nebyl monotónní, aby byl adekvátní myšlenkovému obsahu, abychom docílovali co nejdokonalejší formy sdělení, je třeba osvojit si výrazové návyky a schopnosti. Jde o melodickou proměnlivost tónové výšky a rozsahu hlasu, jeho síly, členění větných úseků, změny tempa řeči, vhodný rytmus apod. Jde o modulaci souvislého projevu. Čím je řeč lépe modulována, tím je projev účinnější, přitažlivější a výstižnější. Vyjádření určité myšlenky řeči je tedy aktivní tvůrčí činnost mluvčího, jejíž kvalita závisí zároveň na obsahu myšlenky i na zvládnutí výše zmíněné techniky a v neposlední řadě na osobnosti mluvčího a jeho individuálních schopnostech.

Technika řeči

Úspěch jazykového projevu závisí do značné míry na způsobu, jakým řečník dovede zacházet s řečovým ústrojím, jak umí zvýraznit jeho přednosti, případně potlačit určité deformace. Ovládnutí gramatiky a bohatá slovní zásoba ještě nejsou zárukou úspěchu, pokud řečník nehovoří srozumitelně, má-li chybnou výslovnost nebo mluví-li příliš tichým či neznělým hlasem. Tyto nedostatky se mohou objevovat odděleně, ale mohou také vytvářet celý komplex rušivých momentů i při běžné komunikaci. Dokonalá technika mluvení je tedy jedním ze základů výbavy dobrého řečníka. Nutno připomenout, že technika řeči nepředstavuje „znásilňování přírody“, ale naopak co nejúplnější, nejplnější a především co nejefektivnější vědomé využití toho, co příroda člověku na hlasovém fondu uštědřila.

Technika mluveného slova v sobě zahrnuje tři základní složky, které při mluvení tvoří nedílnou jednotu:

- dýchání (respirace)
- tvoření hlasu (fonace)
- tvoření hlásek (artikulace)

Dokonalost těchto složek je závislá na tom, do jaké míry jsme tato tři ústrojí ovládli. Dobrá technika mluveného projevu se dá tedy definovat jako dokonalé ovládnutí mluvních orgánů a jejich vhodné a účinné využívání. Umět správně mluvit znamená v podstatě totéž jako umět správně a účelně dýchat. Ke správnému tvoření promlu-

vy patří uvědoměle řízené dýchání, neboť právě dýchání je nezbytným základem správného posazení hlasu a dobré dikce. Pravidelné vdechování, účelný a hlavně ekonomický výdechový proud vzduchu má nesmírný vliv na pevnost hlasu, jeho barvu, plynulost řeči, tónový rozsah a artikulační přesnost. Hlasové začátky by měly být měkké, dynamicky vyrovnané, intonačně přesné, bez rušivých rázů a ostrých explozí. Vyrovnaný a pevný hlas se tvoří účelnou, ale hlavně uvědomělou koncentrací výdechového proudu, neboli dechovou oporou. Pomocí různých dechových cvičení se lze zaměřit na zvyšování kapacity plic a dospět ke správné ekonomii výdechu. Špatná ekonomie dechu totiž zhoršuje i kvalitu hlasu, především jeho znělost a barvu. Nedostatek vzduchu způsobuje například polykání koncovek a nepřesnou či nekvalitní výslovnost vůbec. Nesprávné dýchání negativně ovlivňuje jak práci fonačního, tak artikulačního ústrojí.

Fonace představuje druhou základní složku řeči. Zdrojem lidského hlasu jsou hlasivky. Pro řečnický mluvní výkon má význam i barva hlasu. Každý jednotlivec má své zvláštní hlasové zabarvení, jímž se odlišuje od ostatních lidí, i když jej lze odborným cvičením měnit, pěstovat a zdokonalovat. Například nadaný imitátor dokáže napodobit hlasové zabarvení jiného člověka. Nekultivovaný hlas působí na posluchače nepříjemně.

Všechna mluvidla umístěná nad hrtanem počítáme k artikulačnímu ústrojí (oba rty, dolní i horní řezáky, obě čelisti, tvrdé i měkké patro, čípek a jazyk). Tato mluvidla vytvářejí při tvorbě jednotlivých hlásek určitá artikulační postavení, případně dutiny s určitým objemem a tvarem. Největší možnosti a různosti pohybu vykazuje jazyk, jehož prostřednictvím také vzniká největší skupina hlásek. V češtině máme pět samohlásek (vokálů) a pětadvacet souhlásek (konsonantů). Existuje řada kritérií pro jejich rozdělení – podle účasti hlasu, podle způsobu artikulace, místa artikulace atd. Všechna artikulační cvičení se zaměřují především na aktivitu spodní čelisti a jazyka. Hlavní a velmi častou závadou je nedostatečné otvírání úst při mluvení. Proto artikulační rozcvička nutně začíná otevřením úst bez mluvení, a to tak, že několikrát oddálíme co možná nejvíc spodní čelist od horní. Dále už je třeba si artikulaci plně uvědomovat a mluvit pečlivě. Artikulační činnost mluvního aparátu je z hlediska mluvního výkonu významná a musíme proto upozornit, že není účelné ani reálné usilovat o nápravu defektivních hlásek bez odborné pomoci logopedů, kteří se poruchami výslovnosti zabývají a mnohé nedostatky dokáží odstranit. Menší korekce jednotlivých hlásek lze provádět za pomoci cvičných textů. To se týká i hlavních zásad výslovnosti. Ortoepická norma – přesná forma výslovnosti, stanovená kodifikačními publikacemi,

schválenými Ústavem pro jazyk český – se týká správné kvantity, kvality, užívání rázu a akcentu, nepřipouští artikulační pohodlnost a nespisovnou asimilaci. Pozornost věnuje i výslovnosti cizích a přejatých slov.

Jak navodit co nejlepší kontakt?

Modulace jazykového projevu

Vypěstovaná technika jazykového projevu a dokonalá výslovnost jsou teprve východiskem umění mluvit. Osobnost řečníka dotváří a zvýrazňuje správná modulace. I kdyby řeč měla zajímavý obsah, ale byla přednesena monotónně, nejasně, nepřehledně či překotně, mohla by se stát pro posluchače nepřijatelnou. Mezi modulační prostředky patří melodika hlasu (intonace), síla hlasu (intenzita), barva hlasu (kvalita) a mluvní tempo (kvantita). Jakmile se těmito prostředky začne ovlivňovat hlasový výkon, jde o modulaci melodickou, silovou, kvalitativní a kvantitativní. Lidský hlas je od přírody uzpůsoben tak, že v určitém rozsahu, daném délkou a tvarem hlasivek, je schopen měnit i svou výšku. Dobrý řečník ovládá všechny zmíněné modulační prostředky.

Neverbální projev

Atmosféru komunikace může vhodně doplnit nonverbální projev. V rámci pedagogické komunikace jde o dorozumívání mezi učiteli a žáky mimoslovními prostředky. Nejde však pouze o mimickou stránku řeči, ale o celý komplex mimoslovních signálů. Mluví tak vyjadřuje svůj vztah k tématu i k účastníkům komunikace. Neverbální projev může dokonce umocnit sdělované informace a naopak se může stát příčinou neúspěchu mluvícího. Začínající učitel často mívá problém, jak navodit co nejlepší kontakt se žáky. Nejen učitel, každý člověk používá při kontaktu s jinými lidmi řadu neslovních, nonverbálních projevů. Mezi nejčastější patří: mimika (výraz obličeje), oční kontakt, kinezika

(komunikativní pohyby), proxemika (vzdálenost mluvícího od posluchačů), gestika (přiměřené používání gest), manýrismus a další. Někdy řečník právě pohybem, gestikulací, mimikou rtů, výrazem obličeje, postojem těla, dotekem, úsměvem, úpravou zevnějšku vyjádří a sdělí uvědoměle nebo neuvědoměle více než pomocí slov. Dobrý řečník totiž dokáže své aktuální pocity, potřeby, postoje pomocí verbální komunikace adaptivně kamufllovat. Nezřídka tak nedoceňujeme neverbální projev.

Verbální i neverbální komunikace se podílí i na celkové kultivovanosti budoucích učitelů. Pomáhá tak vytvářet nezbytné předpoklady pro jejich sebeuvědomění. V rámci edukačního procesu je nutné vždy mluvit spisovně. Nespisovná čeština v jazykovém projevu učitele ovlivňuje mluvený, ale i psaný projev žáků, způsobuje jim potíže s gramatikou a morfologií, neboť správné tvary slov nejsou dostatečně a důsledně upevňovány. Učitel někdy bývá pro své žáky jediným z jejich sociálního prostředí, kdo s nimi mluví spisovným jazykem. Proto je velmi nepedagogické, aby se v rámci vyučování vyjadřoval obecnou češtinou, nářečím či slangem. Dále je třeba veškeré myšlenky jasně a srozumitelně formulovat, obsah sdělení vždy přizpůsobit věku a intelektovým možnostem žáků. Učitel musí ve svém jazykovém projevu dbát na stránku obsahovou, slohovou i zvukovou. Soustředí se tedy nejen na to, co říká, ale i komu projev náleží, jaká slova a formulace volí a, v neposlední řadě, jak vše říká. Učitel zná ortoepická pravidla, řídí se jimi a také citlivě odstraňuje nedostatky ve vyjadřování žáků. Přispívá tak ke zvýšení kultury řeči a ke kultivovanosti žáků vůbec.

Závěr

K hlavních požadavkům, které jsou kladeny na učitele, patří kultivace osobnosti žáka. Nejedná se pouze o odborné předpoklady a jejich úspěšnou realizaci v praxi, ale v našem případě o jazykové, komunikační schopnosti a gramotnost. A Situaci nemění, zda se nacházíme ve škole odborné, či škole všeobecně vzdělávací. Komunikace mezi žáky a učiteli představuje základní kámen pedagogických kompetencí. Pedagog by měl umět nejen srozumitelně a zajímavě podat učivo, ale i vyvolat v posluchačích jisté reakce. Jazykový projev a komunikace mezi učitelem a žáky stojí také na určité dobové normě a na daných souvislostech. Znalost předcházejících souvislostí (historie oboru i historie rétoriky) činí z učitele vůdčí osobnost. Setrvává takzvané „nad časem“, čerpá z myšlenek lidí výjimečných hodnot. I vědomost tradice pomáhá ke smysluplnému jazykovému projevu a komunikativním dovednostem.

PhDr. Věra Radváková, IVP ČZU Praha

STŘEDNÍ ODBORNÁ ŠKOLA VETERINÁRNÍ

Hradec Králové-Kukleny, Pražská 68

Střední odborná škola poskytuje střední vzdělání s maturitní zkouškou prostřednictvím studijního oboru Veterinářství. Profilem oboru je předmět nemoci zvířat ve spojení s disciplínami chov zvířat, reprodukce zvířat, technologie a hygiena potravin a dalšími.

Historie hradecké školy je dlouhá a významná. O její založení se zasloužil královéhradecký hospodářský spolek a dne 30. listopadu 1884 byl v Kuklenách otevřen první ročník zimní Hospodářské školy. V r. 1908, za obětavého ředitele Mořice Michálka, se škola mění na školu rolnickou celoroční a o rok později byly zakoupeny pozemky pro zřízení školního statku. Škola tak postupně získala 20 ha pozemků. Ve stejné době vznikl záměr vybudovat novou školní budovu. Realizaci zbrzdila 1. světová válka. Nová budova byla slavnostně otevřena až 28. září 1923. Po třicetiletém působení ředitele Michálka nastupuje r. 1936 do funkce ředitele ve světě uznávaný odborník v oboru mechů a lišejníků Dr. Miroslav Servít. Další léta se typy a názvy škol měnily, i každý ředitel, měl-li možnost delšího působení, pozvedl školu o notný kus dále. Veterinární obor se vyučuje od r. 1958.

V současnosti má škola kvalitní zázemí odborných učeben a laboratoří. Disponuje vlastní školní stájí s vyšetřovnou, která se nachází přímo v areálu školy a je významnou složkou praktického vyučování. Je chloubou školy a dokáže zajistit plnohodnotnou praktickou výuku. Na chovaných zvířatech se žáci učí základním dovednostem při zacházení se zvířaty, k dispozici jsou jim kůň, poník, kráva, mohérové kozy, ovce, prasata, pes, králíci, slepice a jiná zvířata. Žákům vyšších ročníků slouží chovaná zvířata k nácvičce dovedností veterinárního technika. Praktická výuka probíhá dále na smluvních pracovištích, jako jsou veterinární ambulance, veterinární ústav, zemědělská družstva, soukromé farmy, hřebčiny nebo jatka. Významným pracovištěm praktické výuky je školní sýrárna, kde se žáci učí zpracovávat pasteurizované mléko na konečné výrobky a své teoretické odborné znalosti uplatní počínaje technologií výroby tvarohu nebo čerstvého sýru až po balení hotových výrobků, tvorbu etiket, ekonomické zhodnocení a prodej výrobků spolužákům. Na sýrárnu navazuje stáčírna medu, kde si žáci osvojí technologii zpracování této živočišné suroviny.

Své odborné zájmy mohou žáci rozvíjet v kynologii, pravidelně funguje kroužek agility, výuka canisterapie či kroužek včelařství. Pro zájemce organizuje škola ve spolupráci s mysliveckým svazem výuku myslivosti. Žáci mohou vedle zkoušek z myslivosti získat i zbrojní pas na lovecké zbraně. V učebním plánu je zařazena jako volitelný před-

mět. Do učebního plánu školy je zařazena i výuka včelařství. Chov včel je realizován přímo v areálu školy. Zároveň je škola aktivním členem místní organizace Českého svazu včelařů. Žákům i veřejnosti rovněž slouží moderně vybavený psí salon, kde žáci provádějí stříhové úpravy psů v rámci praxe a předmětu Kosmetika zvířat a kynologie.

Součástí školy je nová tělocvična s posilovnou a venkovním hřištěm, která se využívá i pro sportovní kroužky a k akcím nesportovního charakteru. Tělocvičnu tak např. využívá i velmi úspěšný dramatický kroužek pro svá veřejná vystoupení. Škola pravidelně pořádá nejrůznější akce, z nichž mezi největší a nejoblíbenější patří Den zvířat. Ten letošní se uskuteční 6. října. Oblíbené jsou u žáků také sportovní kurzy, biologické, ekologické i jazykové olympiády, nejrůznější exkurze, přednášky, besedy, kulturní akce, soutěže. U soutěží je třeba zdůraznit úspěchy v odborném zápolení „O pohár ústředního ředitele Státní veterinární správy ČR“, které se letošní podzim koná už po čtvrté ve školícím středisku Státního veterinárního ústavu v Praze-Lysolajích a zúčastňují se ho i družstva ze slovenských veterinárních škol.

Střední odborná škola veterinární je zapojena do různých projektů, např. environmentální vzdělávání pedagogů, odborné stáže žáků na Slovensku a v Itálii v rámci projektu mobility programu Leonardo da Vinci, projekt pro podporu nadaných dětí v biologii a další. Žáci a zaměstnanci školy jsou zapojeni do charitativního projektu „Adopce na dálku“ prostřednictvím kterého zajišťují studium indické dívky.

A v jakých profesích se mohou absolventi uplatnit? Po ukončení školy působí jako asistenti veterinárního lékaře, pracovníci veterinárního ústavu, pracovníci zemědělské organizace, zaměstnanci zoologické zahrady, laboranti v humánním zdravotnickém zařízení, laboranti v potravinářském provozu, ale i jako majitelé a pracovníci psího salonu a v dalších příbuzných oborech. Tradiční je zájem absolventů o studium na vysokých školách, především na Veterinární a farmaceutické univerzitě v Brně a na zemědělských a lesnických fakultách českých univerzit.

Úspěšnou Střední odbornou školu veterinární vede od r. 1996 paní ředitelka Ing. Bc. Hana Rubáčková.

PUTOVANIE PO NÓRSKU

ako netradičná forma celoživotného vzdelávania učiteľov – 1. časť

Nórsko s jeho takmer nedotknutou prírodou je možné označiť za jednu z najkrajších krajín Európy. Krásna, ale drsná príroda, tundry a lesotundry plné stád divokých sobov, ale aj do pevniny sa hlboko zarezávajúce fjordy, nádherné jazerá s priezračnou vodou a množstvom rýb, modrobiely ľadovce, nádherné dúhy vytvárajúce vodopády a hrdo sa týčiace mohutné vrcholy hôr, boli cieľom poznávania aj vyše 40 učiteľov (nielen biológov) základných a stredných škôl takmer z celého Slovenska.

Nadväzujúc na dlhoročné tradície (tak ako bolo avizované v predchádzajúcich číslach nášho časopisu), Katedra zoológie a antropológie FPV UKF v Nitre zorganizovala v mesiaci júli 2010 pre učiteľov biológie, prírodovedných predmetov i iných príbuzných odborov (a tiež ich rodinných príslušníkov) odbornú exkurziu po nórskech fjordoch, ľadovcoch, ale aj významných mestách, múzeách a iných pamiatkach UNESCO. Organizátorov teší, že záujem o túto exkurziu zo strany učiteľov bol veľký a už niekoľko dní po uverejnení programu putovania po Nórsku sme mali zájazd plne obsadený. To svedčí o tom, že učelia sa chcú vzdelávať, majú záujem o poznávanie a rozširovanie si svojich teoretických vedomostí i praktických zručností a o zvyšovanie svojich učiteľských kompetencií. Odbornú časť exkurzie zabezpečovali najmä doc. RNDr. Ľudmila Illášová, Ph.D., expert na geológiu a gemológiu (viac na str. xxx nášho časopisu), po metodike a didaktike stránke PaedDr. Anna Sandanusová, Ph.D. (obe z Katedry zoológie a antropológie FPV UKF v Nitre).

Nórsky školský systém

Ako uviedla PaedDr. Sandanusová, nórsky školský systém je založený podobne ako jeho hospodárstvo na úzkej spolupráci škandinávskych štátov. Preto aj jeho štruktúra, manažment i hodnotenie sú veľmi podobné. V Nórsku sa štúdium realizuje v predškolskej príprave, v povinnom vzdelávaní, vo vyšších odborných školách a vo vysokých školách. Veľký dôraz je kladený najmä na predškolskú výchovu a prípravu. Okrem štátnych existuje v Nórsku aj veľa súkromných vzdelávacích zariadení zameraných na predškolskú prípravu detí. Dôležitú úlohu v zavádzaní súčasne platného školského vzdelávacieho systému v Nórsku mal zákon z roku 1975, ktorý sa niekoľkokrát novelizoval a aktualizoval (významne v roku 1984). Základné vzdelanie sa v Nórsku, podobne ako v ostatných škandinávskych krajinách delí na 2 stupne: nižší – je to 1. až 6. ročník a vyšší – zahŕňujúci 7. až 9. ročník. Povinná školská dochádzka v Nórsku je od 7. do 16. roku veku dieťaťa. V Nórsku podobne ako u nás prebieha permanentná kurikulumná transformácia. Dôraz je kladený na stále užšiu spoluprácu s rodičmi, verejnosťou, aktuálne vzhľadom na potreby praxe sú do škôl všetkých stupňov aj typov zavádzané nové vyučovacie predmety. Maximálna pozornosť sa venuje otázkam nepreťažovania žiaka, psychohygiene vyučovacieho procesu, klíme triedy a školy, interdisciplinarite a praktickému využitiu vedomostí a zručností detí. Na štúdium pedagogiky

a učiteľstva vôbec sú na základe veľmi prísnych kritérií vyberaní iba najlepší uchádzači.

Okrem verejných škôl existujú aj školy súkromné, ktoré sú štátom podporované. Zaujímavosťou je, že žiaci sa až po 7. ročník neklasifikujú. Znamky, resp. body dostávajú až v 8. a 9. ročníku na základe výsledkov testov. Do vyššieho ročníka postupuje aj žiak, ktorý má nedostatočné výsledky. Tomuto je následne vo vyššom ročníku venovaná individuálna starostlivosť, špeciálny pedagóg i sociológ. Základné vzdelávanie a štúdium vo vyšších stredných školách je bezplatné. Dotácie do výchovy a vzdelávania v Nórsku patria k najvyšším v Európe. Štúdium na vyšších stredných školách sa člení na niekoľko smerov: všeobecné vzdelanie, estetické predmety, telesnú výchovu, techniku a priemysel, rybolov a námorný obchod, administratívu, domáce náuky, sociálne služby a zdravotníctvo a poľnohospodárstvo. Každý z uvedených smerov sa potom ďalej člení. Napr. všeobecné vzdelanie je zamerané na prírodné vedy, na sociálne vedy, na jazyky a pod.

Vo všetkých vzdelávacích smeroch sa kladie dôraz na informatizáciu štúdia, prepojenie štúdia s výrobnou praxou a tiež na skvalitnenie spolupráce s rodinou žiaka. Národná rada pre vyššie vzdelanie a školstvo zodpovedá za tvorbu učebných osnov, učebných plánov, učebníc, ale aj iných edukačných materiálov. Úzko pritom spolupracuje s učiteľmi zo školskej praxe. Učebné osnovy v Nórsku stanovujú základné ciele vzdelávania, hlavné tematické celky a počet hodín, ktorý sa má venovať precvičovaniu učiva. Detailné plánovanie a formy a metódy praktickej realizácie cieľov vzdelávania sú ponechané na samotnom učiteľovi, ktorý má v tomto smere dosť veľkú voľnosť. Avšak systém záverečných skúšok pred nezávislými komisiami vyžaduje aj veľkú mieru zodpovednosti zo strany učiteľov aj žiakov. Výkony žiakov sa hodnotia stupňami, resp. bodmi od 1 po 6. Súčasťou každého hodnotenia je aj písomne vyjadrené slovné hodnotenie. Žiaci môžu ukončiť štúdium na vyššej strednej škole v ktoromkoľvek ročníku. Právo študovať na vysokej škole majú ale iba žiaci, ktorí ukončili celé, spravidla trojročné štúdium na vyššej strednej škole. Nórska vláda sa usiluje o demokratizáciu vzdelávania a prístupnosť ku vzdelaniu pre všetky vrstvy a sociálne skupiny obyvateľstva.

PaedDr. Anna Sandanusová, Ph.D.
Katedra zoológie a antropológie UKF v Nitre

VÝZNAM ODBORNÉ LESNICKÉ TERMINOLOGIE

pro zkvalitnění a osvojení lesnických učebních předmětů

Pochopit vztahy mezi jevy i abstrakcemi objektivní skutečnosti (např. růstem a přírůstem stromů v hospodářské úpravě lesů apod.) a dokázat je popsat a vysvětlit slovy, předpokládá, aby abstrakcím odpovídaly reálné zkušenosti.

Reálný podklad dává pojmům vlastní obsáhlé pozorování a zkoumání jejich vztahů. K jejich osvojování mají studenti zvládnout nové, odborné termíny jako záznam pojmů odvozených ze skutečnosti. Stejně jako v řadě nejrůznějších oborů, tak i v lesnictví nelze bez ovládnutí odborné terminologie jednotlivé učební obory ovládnout. Zde musí odborná terminologie sehrát důležitou roli při výchově a vzdělání a u logického myšlení studentů užíváním vhodných termínů a terminologických vazeb. Navíc musí studenti zvládnout posuzování o vhodnosti a nevhodnosti vědeckých termínů a názvů.

Již v dávné minulosti se odborníci potřebovali mezi sebou jednoznačně dorozumívat. V minulosti tuto roli převzala latina, v současnosti s rozvojem nových technologií došlo k rozvoji jednodušší angličtiny, a to i na úkor našeho národního jazyka a ochuzování jeho slovního bohatství.

V současnosti jsme se stáváme svědky jevu, kdy při poslechu řady projevů sice rozumíme slovům, ale nikoliv větám a předneseným textům. Zde nám musí pomoci pro jednoznačné pochopení odborná terminologie. Některé předměty v lesnictví např. myslivost mají zásobu odborných termínů dobře propracovanou, některé další modernější terminologické oblasti mají dosud značné nedostatky jak z hlediska pojmového bohatství tak i jednoznačnosti, a vyžadují termíny složené ze dvou případně i více slov (např. ekologická nika nebo ekologická rovnováha, ekologická valence atd.)

Kde se lze seznámit s vhodnou lesnickou terminologií?

S běžnou terminologií pracujeme při výuce lesnických předmětů. Náročnější pojmy nalézáme nejčastěji v odborné lesnické literatuře, kde jsou buď jednotlivé termíny objasněny nebo je možnost některé termíny ověřit přímo v nejrůznějších výkladových slovnících. Některé lesnické zahraniční školy (např. holandská Van Hall Larenstein) doporučují studentům již od prvního ročníku studia založení vlastního slovníčku – obdobně jako u studia cizích jazyků, do kterého si studenti jednotlivé termíny trvale doplňují a slouží jim tak k oživení vhodných termínů. Slovníčky by měly sloužit i po ukončení vlastního studia k doplňování vhodných názvů v praktickém životě.

Druhým stupněm po zvládnutí terminologie je používání odborné terminologie s vhodnými pojmy nejen pro porozumění textů, ale i pro vlastní mluvené projevy, které tak získají na přesnosti, jednoznačnosti a celkové kvalitě projevu. Tady se nemusí vždy jednat jen o lesnickou terminologii!

Význam terminologicky vyváženého jazyka při slovním i písemném projevu

Abychom dosáhli u studentů správného poznání objektivní skutečnosti a zároveň rozvíjeli jejich myšlenkové operace a ovládli terminologickou slovní zásobu ve vědomí studentů, musíme rozlišovat vše hlavní, podstatné. Učitelé se musí vyvarovat, aby se nevyskytovaly termíny a slova bezobsažné nebo aby nebyly používány termíny jejichž význam znají sami pouze přibližně. Ovládnout termíny bez vlastního pochopení a užívat je jen na podkladě nabílovaných zvuků (student ovládá dané termíny s nepřesnou představou o jejich použití) představuje škodlivý postup. Vede k výchovným škodám a brzdí intelektuální rozvoj, vede k formalismu ve vědomostech studentů. Učení se pouze z paměti vhodným termínům, bez jakékoliv aktivní myšlenkové činnosti, nepřinese vytríbenější projev.

Na závěr

Učitelé mohou při vyučovacím procesu významně ovlivnit šíři motivace učení a rozvoj vzdělanosti každého jednotlivce. Pro vzdělanost budoucího lesníka je terminologická znalost pojmů nesmírně důležitá, ovšem musíme si uvědomovat, že vedle terminologie z oblasti přírodních věd nelze zanedbávat terminologii z oblasti ekonomických, sociologických a dalších věd, která velmi často organicky navazuje a v současnosti též prožívá informační explozi v našem písemném i ústním projevu. Pokud tento článek dosáhne toho, že se spolu s našimi učiteli zamyslíme nad potřebou trvalého zlepšování naší společné řeči, pokud se podaří zkvalitnit projevy s použitím vhodných jednoznačných odborných termínů, pak jsme dosáhli svého cíle. Takové znalosti naší nové mladé lesnické generace jsou nutné pro jednoznačné dorozumění mezi lesnickými odborníky ze zemí kolem nás.

Dr. Ing. Eugen Král, CSc., Trutnov

ENERGETICKÝ VÝDAJ A JEHO VÝPOČET

Výpočet energetického výdaja je potrebný pre energetickú bilanciu (príjem/výdaj energie), ktorá je veľmi dôležitá pri posudzovaní vplyvu stravovania a pohybovej aktivity na rast civilizačných ochorení, predovšetkým na stúpajúci nárast obezity a s ňou spojených ochorení. V tomto článku uvádzame, čo je energetický výdaj, aký je jeho výpočet. Popisujeme výpočet energetickej bilancie a z toho vychádzajúcich odporúčaní. Túto bilanciu je možné vykonávať pomocou nutričného softvéru ALIMENTA.

Pre človeka je dôležitý nielen energetický príjem z potravín a nápojov, ale aj energetický výdaj, ktorý jedinec vydá pri fyzickej aktivite. Pri súčasnej konzumácii vysoko energetických jedlách a nedostatku pohybu, sa v čoraz väčšej miere vyskytuje u obyvateľstva obezita, ktorá úzko súvisí s ďalšími chorobnými prejavmi organizmu ako sú cukrovka, srdcovo-cievne ochorenia a iné.

Na pracovisku Potravinovej Banky Dát sa buduje okrem iných, aj databáza energetických náročností, ktorá je spolu s algoritmom pre výpočet energetickej hodnoty skonzumovanej potravy začlenená do nutričného softvéru ALIMENTA. Pomocou tohto softvéru je možné modelovať nielen energetický príjem, ale aj energetický výdaj vykonaný rôznymi športovými aktivitami, domácimi a záujmovými činnosťami. Umožní sa tým modelovanie energetickej rovnováhy pri príjme potravy a výdaji energie.

Energetický výdaj (EV) sa v populárno-vedeckých publikáciách pre bežných spotrebiteľov udáva v kJ, prípadne v kcal na hodinu alebo inú časovú jednotku. Takéto údaje sú len orientačné, vzťahujú sa na priemerného jedinca s telesnou hmotnosťou 70 kg. Presnejším a odbornejším vyjadrením energetického výdaja je metabolický ekvivalent. 1 metabolický ekvivalent (MET) je definovaný ako príjem kyslíka v ml/kg/min vynásobený koeficientom 3,5. 1 MET je ekvivalentný 1 spálenej kilokalórii na kilogram telesnej hmotnosti za hodinu. Špecialisti a odborníci na pohybové aktivity namerali a zostavili tabuľky MET pre rôzne pohy-

bove schodmi 5 minút, spálil by energiu vypočítanú podľa nasledujúcej rovnice:

$$EV = (MET) \times (m) \times (t/60) = 15 \times 60 \times 5/60 \\ = 75 \text{ kcal} \times 4,1848 = 314 \text{ kJ}$$

(Ak by bežal hore schodmi 80 kilogramov vážiaci človek ten istý čas, spálil by 419 kJ, čiže o 105 kJ viac.)

Namodelovali sme zoznam jedál priemerného spotrebiteľa za 1 deň, ktorého denný energetický príjem, vypočítaný podľa platnej legislatívy SR¹, je 11 873 kJ/ 2837 kcal (tab. 2)

Tabuľka 2

Raňajky	Množstvo
Ovocný jogurt	125 g
Grahamový rožok	35 g
Mlieko polotučné	200 ml
Desiata	
Banán	120 g
Turecká káva sladená	100 ml
Smotana do kávy	7 g
Obed	
Polievka brokolicová	300 g
Morčací rezeň vyprážaný	150 g
Opekané zemiaky	150 g
Rajčinový šalát s paprikou	150 g
Minerálka	250 ml
Olovrant	
Jablkový šalát s orechmi	100 g
Napolitánka „Tatranka“	75 g
Instantná káva sladená	100 ml
Smotana do kávy	7 g
Večera	
Varené cestoviny so syrom	320 g
Čaj s citrónom	250 ml

Príklad tabuľky MET (tab. 1)

Názov a popis pohybovej činnosti	MET
Plávanie kraul, pomalý	8,0
Aerobik bežný (priemerný)	6,5
Rýľovanie, okopávanie v záhrade	4,5
Žehlenie	2,3
Hra na gitare	2,0

bové činnosti. Na základe týchto hodnôt možno vypočítať koľko kcal resp. kJ sme spálili príslušnou pohybovou aktivitou. Napr. pre beh hore schodmi má MET hodnotu 15,0. Ak by 60 kilogramov vážiaci človek intenzívne bežal

¹ Vestník MP SR z 19.10.2009 č. 1482/2009-100, ktorým sa ustanovuje rozsah výživového tvrdenia, spôsob uvádzania výživovej hodnoty potravín a spôsob jej výpočtu.

Pre priemerného spotrebiteľa je však odporúčaná nižšia výživová dávka 10 474 kJ. V tejto hodnote je už zahrnutý bazálny metabolizmus, špecificko-dynamický účinok živín, teplota prostredia, energia obsiahnutá v novo vznikajúcich tkanivách (deti, ťarchavé ženy), 8hodinová fyzická aktivita v zamestnaní a nevyhnutné rutinné činnosti. Sú to parametre, ktoré závisia od pohlavia, veku, fyzickej náročnosti zamestnania, a preto je potrebné rozlišovať odporúčané výživové dávky (OVD) pre energiu u rôznych skupín obyvateľstva. Z praktických dôvodov sme ako modelový príklad použili priemerného spotrebiteľa a len za krátke časové obdobie jeden deň.

Z vyššie uvedených údajov vyplýva, že priemerný spotrebiteľ prekročil svoj energetický príjem o 13 % t.j. o 1399 kJ, ktorý by mal spáliť pohybovou činnosťou. Ak berieme do úvahy, že má 70 kg, hodinou aerobiku spáli 1905 kJ, čím sa dosiahne negatívna energetická bilancia. Takáto energetická bilancia, avšak za dlhšie časové obdobie ako je jeden

deň, je vhodná u obéznych osôb, ktorí potrebujú zredukovať nadmerné tukové tkanivo. Ak chceme dosiahnuť energetickú rovnováhu stačí „nášmu“ modelovému priemernému spotrebiteľovi plávať 35 minút pomalým tempom kraul, čím spáli 1368 kJ alebo 60 minút okopávať v záhradke, čím vydá energiu v hodnote 1319 kJ. Energetický výdaj 1414 kJ nám zabezpečí kombinácia 20 minútovej prechádzky so psom a hodina domácich prác.

Pre komplexné posúdenie celkového zdravotného stavu organizmu je dôležitý nielen energetický a nutričný príjem, ale aj celkový energetický výdaj za dlhšie časové obdobie.

Naším modelovým príkladom sme ukázali, ako by mala fungovať eliminácia zvýšenej konzumácie potravín (zvýšený príjem energie) v porovnaní s OVD, a to spálením energie cez rôzne športové a záujmové činnosti.

Ing. Eva Kováčiková, Ing. Anna Turzová, Ing. Monika Morochovičová
Potravinová banka dát, VÚP Bratislava

...

V zářijovém čísle Zemědělské školy jsme vás první informovali o semináři k výsledkům aplikovaného výzkumu, který připravilo ministerstvo zemědělství. Byl to pohled účastníka semináře. V následujícím článku vám zase nabízíme pohled organizátorů této zajímavé a přínosné akce.

ZPRÁVA O SEMINÁŘI MINISTERSTVA ZEMĚDĚLSTVÍ

Stalo se již skoro tradicí, že se vždy na jaře pořádá na Ministerstvu zemědělství ČR celostátní seminář k výsledkům aplikovaného výzkumu v zemědělském rezortu.

Letos 2. 6. 2010 se konal již 4. seminář s uvedeným zaměřením, kterého se účastnili posluchači a přednášející z celého rezortu. Seminář pořádal Odbor výzkumu, vzdělávání a poradenství MZe pod záštitou náměstka ministra zemědělství pro úsek životního prostředí, výzkumu a vzdělávání pana Ing. Jiřího Urbana a zúčastnilo se ho skoro 90 posluchačů. Celodenní seminář byl již tradičně organizován zdarma pro všechny účastníky. Seminář byl určen zájemcům z výzkumných organizací, především vedoucím pracovníkům a pracovníkům ekonomických, právních a technických útvarů resortní vědeckovýzkumné základny, včetně vysokých škol se zemědělským zaměřením.

Měli jsme radost, že nejvíce účastníků semináře bylo z řad výzkumných pracovníků, kteří si dokázali udržet pozornost a nadšení po celý den. Doufáme, že k tomu pomohli i pro všechny účastníky semináře připravené svázané materiály s prezentacemi přednášejících.

Z průběhu semináře

Očekávali jsme o trochu vyšší účast vedoucích pracovníků, neboť právě pro ně bylo připraveno mnoho informací o důležitosti spojení vědy a výzkumu s běžnou praxí. Na jejich účasti se ale bezesporu podílel fakt, že dopoledne 3. 6. 2010 měli na MZe odevzdat své žádosti všichni, kteří

chtěli dostat finanční příspěvek na řešení svých výzkumných záměrů a projektů. A jak je u nás běžným zlovykem, skoro všichni žadatelé odkládali finální přípravu a podání svých žádostí na poslední chvíli. Nebo to byl nepříznivý odraz toho, jak sami vedoucí pracovníci přikládají malou váhu výzkumu a vědě? Ani to snad nebudeme domýšlet...

Nicméně se zdálo, že všichni účastníci byli na konci semináře kolem 18. hodiny podle pozitivních ohlasů velmi spokojeni, a to nejen s množstvím získaných nových poznatků ze zajímavých přednášek. Většina z nich by i uvítala možnost nějakého obdobného budoucího semináře na MZe.

Osobně jsem se radovala, s jakým zaujetím účastníci pracovního semináře poslouchali přednášky i v pozdních odpoledních hodinách, jak se aktivně zapojovali do rozpravy a jak intenzívně přemýšleli o přednesených tématech, které všichni přednášející k naší velké potěše přednesli zdarma. Posluchačům se dostalo velké množství konkrétních informací od zástupců různých organizací, jaké mají přednášející

vlastní zkušenosti s aplikovaným výzkumem a jeho uváděním do praxe v mnohých rezortních podnicích. Rovněž se dověděli základní poznatky o tom, jak si chránit získané výsledky vědecko-výzkumné práce v oblasti průmyslově právní ochrany. Vzhledem k povolebnímu uklidnění se dá předpokládat, že snad případného budoucího obdobného semináře příští rok se zúčastní ještě o trochu více posluchačů, zejména z vedoucích pozic jednotlivých rezortních organizací a vysokých škol. Pokrok se nedá zastavit, tak se musíme přizpůsobit efektivnějšímu získávání nových poznatků, jejich převádění do praxe a jejich ochraně.

Závěrem bych ráda upozornila všechny, kteří se nemohli zúčastnit semináře, že prezentace přednášejících jsou k dispozici na internetovém portálu MZe, www.eagri.cz (v záložce – Poradenství a výzkum> Výzkum a vývoj> Transfer poznatků VaV do praxe).

Mgr. Hana Jirkalová
patentová zástupkyně MZe

O ZEMĚDĚLSTVÍ Z KRAJE NOVÉHO ŠKOLNÍHO ROKU

Letošní klimatické podmínky nás tvrdě prověřily, příroda si vzala nezvykle velký díl z úrody, stav není příznivý nikde.

Za této situace je klíčové, jak srovnatelné máme podmínky s našimi evropskými konkurenty. Je známo, že je srovnatelné nemáme. Je známo, že rok co rok velmi tvrdě vyjednáujeme s vládou o dorovnání doplňkových přímých plateb TOP UP na něž z dohody podepsané před vstupem do EU máme nárok. V rozpočtu letošního roku byly tyto platby naplněny jenom ze dvou třetin možné výše. Jestliže vláda z této minimální hladiny škrtla 18 %, pak to nepokládáme za fér. Tento krok znamená jediné – další prohloubení nerovných podmínek se známými důsledky.

Argumentace, kterými se tento krok zdůvodňuje, je zcela lichá. Žádná administrativní direktivní opatření neuvedou do rovnováhy přírodu a zemědělskou činnost. O čem mluvíme? U nás do doby transformace zemědělství (na západě

Evropy je tomu doposud) tvořily víceleté pícniny (jetele, vojtěšky, trávy) přes 30 % plochy orné půdy. Živily dobytek, zúrodňovaly půdu a zadržovaly vodu. Nyní je podíl těchto plodin 14procentní. Živí málo dobytek, zúrodňují málo půdy a zadržují vodu z plochy o 500 tisíc hektarů menší. Tady přírodě neporučíme.

Žádáme vládu ČR, aby si k označení vláda rozpočtové odpovědnosti přidala i potravinovou odpovědnost. Zde není totiž za těchto nastavených podmínek nerovnosti prostor pro růst produkce, a proto řeknu jenom jedno číslo – v letošním roce dovezeme už 50 % spotřeby vepřového masa. I laik neodborník uzná, že to v českých poměrech není normální.

Žádáme proto vládu, vyjádřete se prosím pozitivně k nám, českým zemědělcům a potravinářům, vzdělavatelům krajiny a producentům domácích potravin. Podobně, jak to léta činí západní politici. Je to pro nás důležité. Přejděte k aktivní politice a obraně našich, v tomto případě agrárních, zájmů České republiky.

Ing. Jan Veleba
prezident Agrární komory ČR

„VENKOV PO ROCE 2013“

Ohlédnutí za konferencemi v Olomouci

Universita Palackého v Olomouci ve spolupráci s partnery projektu „Olomoucké vysoké školy partnerem moravského venkova“ – Středomoravskou agenturou rozvoje venkova, MAS Horní Pomoraví a Moravskou vysokou školou Olomouc – pozvala 13. května 2010 zájemce z regionů celé ČR i ze zahraničí do starobylé moravské metropole na konferenci věnovanou budoucímu rozvoji našeho venkovského prostoru – „Venkov po roce 2013“.

Program konference byl rozdělen na tři odborné sekce a na část věnovanou exkurzi.

- I. VENKOV a EVROPA – Evropské zkušenosti pro český a moravský venkov
- II. TRENDY A NOVÁ SPOLUPRÁCE – Co nabízí vysoké školy pro venkov
- III. MÍSTNÍ PARTNERSTVÍ – Venkov – zdroj vědeckého výzkumu a vzdělávání

Na odpolední program byla připravena exkurze do regionu MAS Moravská cesta (Litovelsko-Pomoraví) a prohlídka města Olomouce. S kompletním znění jednotlivých příspěvků se můžete seznámit na webových stránkách Středomoravské agentury pro rozvoj venkova www.smarv.cz pod záložkou „Projekt UNIVES (OP VpK)“.

Na uvedenou konferenci plynule navázala (časově i tematicky) další den česko-slovenská konference „Partnerství LEADER 2010“. V Olomouci se tak vůbec poprvé setkaly místní akční skupiny ze Slovenska a z České republiky. Příspěvky v plném znění naleznete na webových stránkách www.mas-mostenka.cz pod záložkou „CZ-SK: Partnerství LEADER 2010“.

Ve svém článku bych se chtěla zmínit o zajímavých skutečnostech z některých příspěvků obou konferencí, které upoutaly moji pozornost:

Paní MAURA WALSH při svém vystoupení uvedla mimo jiné několik konkrétních projektů, které jsou zaměřeny na starší obyvatele jejich regionu (IRD Duhallow, Irsko). Jednalo se např. o zajišťování dopravní obslužnosti v regionu, rozvoz jídel v regionu, program zaměřený na šetření energie atd. Pan Branislav Gerhát (Národní síť rozvoje vidieka SR) informoval o stavu implementace LEADER na Slovensku. Vedle informací z prezentace je možno získat další materiály z webových stránek www.nsrv.sk. Paní KATEŘINA BĚLINOVÁ (MZe ČR) informovala o dosavadní činnosti Celostátní sítě pro venkov v ČR a o připravovaných aktivitách. Zaujala mě informace o konferenci k problematice vody v krajině v oblasti jižní Moravy (31. 5. – 1. 6. 2010, www.e-agri.cz, záložka „Venkov“).

Pan JAN BŘEZINA (poslanec Evropského parlamentu) ve svém příspěvku zaměřeném na budoucnost společné země-

dělské politiky po roce 2013 uvedl mimo jiné, že se předpokládá, že na významu bude nabývat úloha zemědělství v oblasti ochrany klimatu, a že zemědělská půda by měla v budoucnu sloužit jako významné úložiště uhlíku. Jeden z podnětů, který v rámci diskuzí na toto téma na půdě EP zazněl, byl o hledisku hodnocení projektů – mohl by to být i údaj o velikosti uhlíkové stopy. V této souvislosti jsem objevila zajímavou informaci na www.bio-info.cz (záložka „Z výzkumu“) o tom, že téměř 72 % britských spotřebitelů si přeje, aby etikety na potravinách nesly informaci o uhlíkové stopě jejich výroby, protože by jim to pomohlo v „zelených“ nákupních rozhodováních. Pan OLDŘICH ČEPELKA (Tíma Liberec) mimo jiné představil velice přehledně a názorně, jaké čtyři skupiny funkcí by měly v budoucím období v regionech plnit místní akční skupiny a jaké změny a inovace by přispěly k dalšímu rozvoji jejich činnosti a k zefektivnění jejich práce. Příspěvek pana FRANTIŠKA WINTERA (předseda NS MAS) byl nejvíce věnován cílům, na které by se chtěla národní síť MAS v kontextu rozvoje venkova zaměřit. Jedna ze zajímavých aktivit je pod názvem „Odstraňme bílá místa na mapě“ zaměřena na podporu 39 nevybraných MAS.

Hodně alarmující příspěvek přednesl pan BOŘIVOJ ŠARAPATKA (Katedra ekologie, PřF UP Olomouc). Ukázal, jak špatně se dnes někdy chováme k našemu největšímu (bohužel zatím nedocenenému) krajinnému pokladu, a to k půdě. Uvedl, že 53 % půd je ohroženo vodní erozí a erozní smyv ze svahů je někde 10 x větší, než je povolený limit. Bohužel, letošní povodňová situace mu dává v mnohém za pravdu... Úžasné možnosti v oblasti geoinformatiky byly představeny v příspěvku dvojice autorů pana JAROSLAVA BURIANA a pana VÍTA PÁSZTO (Katedra geoinformatiky, PřF UP Olomouc). Zde se otevírá zajímavý prostor pro studenty středních a vysokých škol, kteří v rámci svých odborných prací mohou přispět významnou měrou k přenosu těchto možností do praktického života v regionech. Pan PETR DÝR (Ústav architektury, VUT Brno) v rámci svého vystoupení názorně ukázal, jak zajímavě z pohledu architekta se nechá vyřešit problém zvaný „venkovské brownfields“ (nevyužívané, nekvalitní zemědělské stavby).

Příspěvek autorů paní EVY LEBEDOVÉ a pana PAVLA ŠARADÍNA (Katedra politologie a evropských studií FF UP,

Olomouc) byl zaměřen mimo jiné na nedostatky marketingu ve venkovském prostoru. Na příkladu lokálního značení konkrétního produktu bylo ukázáno, jak je tato oblast (pro lokální ekonomiku životně důležitá) zanedbávána. Pouze trvalá „osvětová“ činnost dokáže změnit spotřebitelské návyky v duchu hesla „Mysli globálně – jednej lokálně!“. Pan JIŘÍ ŠKABRADA (Univerzita Pardubice a ČVUT Praha) se zaměřil na nešvary, které provází výstavbu soukromých objektů ve venkovském prostoru. Pan JOSEF POSTRÁNECKÝ (MMR) zdůraznil nezbytnost správné definice pojmu „venkov“ a „venkovský prostor“ z hlediska dobrého zacílení různých státem dotovaných podpor do regionů. Paní MARCELA HARNOVÁ ze Spolku pro obnovu venkova názorně ukázala, jak obrovským přínosem pro venkov je jeho dvacetiletá činnost. Pan TOMÁŠ ŠULÁK (Středomoravská agentura rozvoje venkova, o.p.s.) ukázal, že pro efektivní činnost na venkově je nezbytné propojovat místní akce a v rámci regionu že se výrazně vyplatí a mnohonásobně vrátí úzká spolupráce všech aktivních subjektů, které se na daném území nacházejí.

Hanácký skanzen a víceúčelové sportoviště

Jaká by to však byla „konference o venkovu“, kdyby nebyla možnost navštívit zajímavosti nacházející se právě ve venkovském prostoru v okolí moravské metropole...

Odpovědné úlohy organizátora exkurse se ujali zástupci MAS Moravská cesta (Litovelsko-Pomoraví. První zastávkou se stala obec Příkazy u Olomouce, kde se přímo v obci nachází soubor staveb lidové architektury v místním nářečí zvaný „Hanácké skanzen“. V prostorách skanzenu nás manažerka MAS paní JULIE ZENDULKOVÁ seznámila s aktivitami a projekty, které MAS v tomto regionu zrealizovala či (mimo jiné ve spolupráci s partnerskými MAS) připravuje k realizaci. V rámci Strategického plánu LEADER, který

nese název „Hanáci se rozkvéle – včel ovidite“ (k podpoře z PRV byl vybrán již v 1. vlně), byla vyhlášena již 5. výzva k předkládání projektů pro žadatele z území MAS. V rámci čtyř předchozích výzev bylo vybráno a finančně podpořeno poměrně hodně žádostí, které předložili zemědělští podnikatelé. Horší situace je v oblasti projektů týkajících se cestovního ruchu. Pokud přijede zájemce o turistiku v tomto regionu, tak se v drtivé většině případů ubytuje v Olomouci a do okolí spíše podniká „hvězdicové výlety“. Přítomní účastníci si v rámci diskuse vyměnili poznatky a zkušenosti, které získali v průběhu administrace svých projektů, podrobnosti k práci MAS a k připravovaným projektům spolupráce obdrželi na CD.

Při prohlídce expozic skanzenu se všichni vrátili do života na Hané na přelomu 19. a 20. století. Unikátními stavbami je soubor památkově chráněných podélně průjezdných špaletových stodol, které jsou vystavěny z nepálených cihel na kamenné podezdívce. Byla možnost si vyzkoušet i zručnost při zacházení s cepem, v rámci tematicky zaměřených akcí i další činnosti, například výrobu vepřovic. V druhé části exkurse byla návštěva víceúčelového sportoviště v prostoru obce Křelov-Břuchotín. Na místě bývalého smetiště na břehu rybníka vzniká za finanční podpory EU a s pomocí MAS Moravská cesta dobře vybavené sportoviště, které bude sloužit jak obyvatelům obce, tak všem zájemcům ze širokého okolí.

Závěrem je třeba pochválit organizátory nejenom vlastní exkurse, ale celé odborné konference za zajímavý program a perfektní zvládnutí celé akce. Setkávání, v rámci kterých si mohou účastníci vyměnit konkrétní zkušenosti (dobré i špatné) a doporučit si navzájem příklady správně dokončených projektů, má pro rychlý a přitom efektivní rozvoj regionů neocenitelný význam.

-bačka-

KREATIVNÍ MYŠLENÍ POMÁHÁ ROZVOJI REGIONU

V letošním červenci jsem se do inspirativní krajiny hlubokých lesů, mlčících balvanů, tichých jezer... a hlavně vytrvalých a houževnatých lidí vypravil v rámci studijní cesty pořádané Školou obnovy venkova Třanovice.

Celkem 55 finských místních akčních skupin (MAS) pokrývá téměř celé území Finska. Jednou z nich je LAG Joutsenten reitti ry, na území o rozloze 2 500 km² zde žije 50 000 obyvatel. Řeku Kokemäenjoki, která touto oblastí na jihozápadě Finska protéká, nazývají místní obyvatelé po staletí „cestou labutí“, a tak se nazývá i tato MAS. Hlavním motorem sdružení, které realizuje Strategický plán Leader, je podle slov hlavního manažera Petri Rinneho kreativní myšlení.

Podporují diverzifikaci farem

Ke každé finské farmě patří, kromě zemědělské půdy, také 25 až 30 ha lesních porostů. Zpracování dřeva z vlastních lesů je pro místní farmáře vítanou příležitostí pro získání finančních prostředků mimo hlavní obor jejich podnikání, tj. ze zemědělství. Za dlouhých zimních měsíců vyrábějí na farmách bedny pro export strojů, palety, dřevěné hračky, suvenýry apod. a v posledních letech se soustředí

i na zpracování dřevního odpadu, vzniklého při těžbě nebo při pěstebních činnostech v lesích, na energetickou štěpku nebo pelety.

Více než 10 000 vlastníků lesa žije na území místní akční skupiny Joutsenten reitti. Asociace, která je sdružuje a poskytuje jim poradenskou podporu, vnímá možnost energetického využití lesů jako nezanedbatelný zdroj nových pracovních příležitostí pro finský venkov. Připravila proto ve spolupráci s MAS vzdělávací projekt, mezi jehož výstupy bude 20 lesních dělníků, 20 pracovníků pro oblast dopravy a 10 poradců pro oblast slibně se rozvíjejícího oboru, kterým je energetické využití lesů.

Trička z mlékárny

Který umělec by netoužil po tom, aby jeho díla nebyla obdivována a patřičně ceněná? Grafička Anneli Keinonen se musela během hospodářské krize, která postihla Finsko po rozpadu Sovětského svazu v r. 1992, od výroby grafik a módních výstřelků přeorientovat na výrobu praktických věcí. Volba padla na trička, která jsou dnes žádana v Holandsku, Švýcarsku, Rusku i Japonsku. Originalita triček spočívá v jejich grafickém potisku, barvení, výběru materiálů i technologickému postupu výroby, při kterém se finální výrobek suší po dvě hodiny při teplotě 150 °C. Svůj ateliér a výrobní dílnu umístila paní Keinonen v budově bývalé mlékárny. Umělkyně a podnikatelka v jedné osobě sice připouští, že by se její firmě zřejmě vedlo lépe v nějakém velkém městě, ale venkov s čistým a inspirativním prostředím ji přirostl k srdci natolik, že by již neměnila.

Síla partnerství

V roce 2002, kdy již byla Anneli Keinonen známou a uznávanou umělkyní a podnikatelkou, se rozhodla podat pomocnou ruku umělcům a řemeslníkům ze svého okolí. Do projektu Kehä 13, který finančně podpořila místní akční skupina prostřednictvím Programu Leader+, se zapojilo 13 uměleckých řemeslníků. Jednalo se o pletené a plstěné oděvy, vázané knihy, ručně barvený textil, výrobky ze slámy, dárkové předměty z finské žuly, výrobky z kůže, keramiku atd. Výsledkem projektu, který byl zaměřen na společný marketing (vytvoření společné webové stránky, společná účast na výstavách a prodejních akcích), bylo vytvoření dvanácti nových pracovních míst. Z amatérů se stali profesionálové, kteří se podporují tak, že si vzájemně zajišťují odbyty svých výrobků.

Jedním ze členů uskupení Kehä 13 je rodinná firma Eliisa Marjana, zabývající se již po šest generací zpracováním kůže. Hlavním krédem manželského páru, který již alespoň

provedením změny názvu předal firmu dvěma starším dcerám, je kreativita. Odhadují, že ve své dílně v malé vesničce oklopené lesy a loukami vyrábějí s občasnou výpomocí sousedů asi 80 % produkce rukodělných kožených výrobků na finském trhu. Zajímavý design, perfektní zpracování a nápaditost jsou průvodními znaky kabelek, peněženek, opasek a dalších výrobků z této dílny. Výrobky prodávají prostřednictvím sítě prodejců, na prodejních akcích a v poslední době také autobusovým zájezdům, které zde zastavují při cestě ke známému kostelu v Tyrvään. Pro tuto příležitost má majitel firmy, nadšený amatérský divadelník, připraven krátký dramatický výstup (odehrávající se přímo v prostorách dílny) o historii obce, své rodiny a o vztahu k řemeslu, které tu provozují bez přestávky již po šest generací od r. 1798.

Kostel v Tyrvään navštíví ročně více než 100 000 návštěvníků. Je to velká příležitost pro šikovné umělce a řemeslníky z okolí.

Farmy se mění

Zemědělci nemají ani ve Finsku na různých ustláno. Manželé Levonjanovi hospodaří na své farmě od r. 1965. Původně měli k dispozici 5 ha zemědělské půdy a 10 ha lesa. Dnes hospodaří na 34 ha polí a vlastní 35 ha lesa. V příštím roce chtějí odejít na zasloužený odpočinek. Důvodem k tomu jsou zhoršující se podmínky, ve kterých se začínají ocitat malé finské farmy. Od 14 holštýnských dojníc sice ročně do mlékárny prodají 135 000 l mléka, ale nestačí to. Za hlavní problémy finského zemědělství považují délku zimního období, nízkou efektivitu hospodaření na malých plochách a zejména nekonceptnost politiky EU, která farmám neumožňuje dlouhodobé plánování.

Průměrné finské farmy, které produkují, díky krmné dávce založené hlavně na pastvě a zkrmování sena, nejkvalitnější mléko na světě, chovají 25 krav. Začínají zde však již vznikat i hospodářství, na kterých chovají 100 až 200 dojníc, kde je dojení zajištěno robotem. Paní Levonjan to komentuje lapidárně: „Farmaření přestává být životním stylem a stává

se byznysem. Trend spojování malých farem a koncentrace výroby mléka vytlačí z finského venkova klasické zemědělství a změni jeho tvář k horšímu“.

Významnou možností, jak zvýšit příjmy zemědělských farem ve Finsku je diverzifikace. Typickým příkladem současné finské farmy je rodinná usedlost Haapaniemi. Hospodaří tu na 90 ha zemědělské půdy a ve 145 ha lesa. Kromě toho, že produkují typické zemědělské komodity, jako je řepka a obiloviny, provozují vlastní dřevovýrobu. Manželka farmáře se zabývá cateringem a v prostorách farmy se nacházejí reprezentativní prostory, kde se mohou konat slavnosti a akce až pro sto účastníků. Z lahůdek místní kuchyně jsme ochutnali zapékaného lososa s bramborem a po večeři jsme využili saunu u blízkého jezera.

Venkované nejsou lhostejní

Ve vesničce Lantula žije téměř 200 obyvatel. Když tu pro nedostatek dětí uzavřeli školu (v r. 2005), koupila od obce její budovu místní vesnická asociace. To je ve finských podmínkách běžné a téměř v každé obci existující sdružení občanů, kterým není lhostejné, co se děje v jejich okolí a aktivně

a nezištně přispívají podle svých možností k dobrým mezilidským vztahům v místě, kde žijí. Obec sice asociaci na jejich aktivity přispívá, ale vše stojí hlavně na práci dobrovolníků a na organizování vlastních ziskových akcí, do kterých se nezištně zapojují všichni členové komunity. Na nezbytné opravy komunitního centra, které je středem veškerého společenského a kulturního dění v obci, ale třeba i na údržbu turistického okruhu v okolí obce, si venkovská komunita vydělává např. prodejem dárkových i užitkových předmětů z dílny svých členů, přípravou sortimentu kiosku při setkání seniorů nebo pořádáním burzy použitých věcí. Asociace také žádá o různé granty a sleduje dotační programy. V současné době připravují projekt na rekonstrukci ústředního vytápění v budově komunitního centra – chtějí ho financovat s pomocí finančních prostředků od místní akční skupiny.

Finský venkov, stejně jako český, má své problémy, pokud však srovnáme intenzitu odhodlání zapojení obyvatel do jejich řešení, musím, na základě poznatků získaných při studijní cestě, konstatovat, že nás čeká v tomto směru ještě hodně práce a rozhodně to není pouze o finančních zdrojích. Je to hlavně o lidech a o jejich ochotě přispět podle svých možností ke společnému dílu.

Ing. Petr Hienl, ÚZEI Praha

KRESLÍ PRO RADOST SVOU I SVÝCH SPOLUOBČANŮ

Zemědělská škola a prvňáčkové? Co mohou takoví vrabčáci předat rozumného svým třeba už patnáctiletým „kolegům“? Mohou předat to úžasné, co dokázali a být vzorem všem žákům a studentům.

V Polešovicích na Uherskohradištsku se 4. září konala velká sláva, byl to v pořadí již třetí ročník soutěže o nejlepší moravská vína, nazvaný TOP víno Slovácka. Právě prvňáčkové měli tři dny na to, aby nacvičili krásné národopisné pásmo a jejich o pár let starší spolužáci další. Rodiče dětí nacvičovali řadu týdnů předem po večerech, ale prvňáčkové za tři dny předvedli něco úžasného a sklídili taky nesmírný potlesk. I mraky se nad jejich pásmem rozestoupily a i když ještě v sobotu dopoledne lilo, od úderů dvanácté, kdy se začalo s průvodem krojovaných párů a následně přehlídkou zábavných pásem na hřišti místního krásného a nového sportovního areálu, vysvitlo sluníčko.

Za tři dny prvňáčci dokázali nacvičit nové písničky a zatančit bezchybně do taktů cimbálůvky. Takový nástup do nového školního roku je přece fajn a potěší a může být klidně proto vzorem pro starší spolužáky. Ti mají ke své škole v Polešovicích už svůj pěkný vztah. U zrodu této soukromé záležitosti byl jeden velmi dobrý nápad místní paní učitelky, češtinářky. Ta totiž někde ve Francii obkourla v učebnách nádherné, byť trochu neumělé kresby na zdech školy

a pídila se po jejich autorech. Byli to samotní studenti, kteří nápad nejdříve rozkreslili a jako malí architekti a kreslíři ho začali realizovat. A tak zajímavý nápad přednesla svým žákům a ti se pustili do díla. Co třída, to jiný pohled na dříve bílé zdi. Zatímco třeba v šestce naleznete na zdi jakousi idylu z procházek parkem, v další je zase pohled na zámek a jeho okolí a tak lze brát třídu po třídě a libovat si nad uměním samotných žáků. A co je ještě pojí nejen ke škole, ale i k samotným Polešovicím? Namísto mnohdy primitivních nákrešů ničitelů veřejných prostranství jsou na zdi kolem hlavní ulice při příjezdu do obce nádherné moravské motivy, kterými jakoby místní uctivě vítali návštěvníky jejich domovské obce. Tyto moravské symboly kreslili zase titíž žáci polešovické základní školy.

Je dobré se o hezké věci podělit a nedalo mi to, abych i já tento svůj příspěvek do Zemědělské školy neposlala, necht sloužit k inspiraci i ostatním studentům a žákům.

Ing. Eugenie Línková, Praha

ZEMĚ ŽIVITELKA 2010

Předpoklady a očekávání

Výstaviště České Budějovice a.s., Ministerstvo zemědělství ČR, Ministerstvo pro místní rozvoj ČR a Agrární komora ČR uspořádaly už tradičně před zahájením mezinárodní výstavy Země živitelka tiskovou konferenci. Sešli se tu všichni důležití představitelé, kteří měli přítomným novinářům co říci.

Letošní 37. ročník nabídne přes 700 vystavovatelů a obchodníků, 23 zahraničních vystavovatelů na 32 až 33 tis. m² plochy. Tradiční spolupráci s Agrární komorou doplňuje poslední roky i Potravinářská komora. Klasické hlavní téma všech expozic – zemědělství – se více rozšiřuje o problematiku venkova, regionálních potravin, aby tak předvedlo budoucnost českého zemědělství jako celku. Letošní podpora regionálních potravin se opírá o jejich narůstající zájem, expozice zemědělské techniky vzhledem k jarní brněnské výstavě Techagro bude naopak nepatrně slabší. Rozšíří se prezentace lesního a vodního hospodářství, vystavovat budou zelinářské a ovocnářské unie, chovatelské svazy, výrobní, zemědělská, spotřebitelská družstva. Nebude chybět odborný i kulturní doprovodný program, odborně zaměřené dny – Ekostyl, Den potravin, hodnocení exponátů – Zlatý klas, Národní dožínky, předávání značky Klasa...

Novinkou letošního ročníku výstavy je prezentace značky „Regionální potravina“. Přípravují se akce, projekt podpory malých a středních podniků, podpora tuzemských surovin a tradičních specialit lokálních výrobců, podpora lokálních zemědělců..., v neposlední řadě tak i podpora cestovního ruchu. V rámci projektu probíhají soutěže v 10 krajích (postupně v 13), a to ve spolupráci s komorami, vyhlášovatelem soutěže je Agrární komora. Vyhodnocení soutěží se uskuteční na Zemi Živitelce, v ideálním prostředí pro celostátní propagaci. Prezentací úspěšných krajů tak začne celostátní tradice, nová specializace výstavy – předvádění regionálních potravin.

Informace na tiskové konferenci se vrátily i k historii, k přechodným problémům s předváděním hospodářských zvířat a k opětovnému návratu k této tradici. Ministerstvo zemědělství chce podporovat úspěchy našich chovatelů, dobrou činnost chovatelských svazů, uchování genetických zdrojů.

Stánek ministerstva zemědělství i Ústavu zemědělské ekonomie a informací se už tradičně nachází v pavilonu B4. Pro odbornou veřejnost bude mít dostatek kvalitního informačního materiálu¹ a dotazy je připraven zodpovědět dostatek poradenských pracovníků. Pan ministr Ivan Fuksa promluví na odborných seminářích o podpoře regionálních potravin i o boji se zbytečnou byrokracií. Potravin vyrobené v českých regionech z domácích surovin a oceněné v regionálních soutěžích bude možno ochutnat a zakoupit. Chystá se

např. i ochutnávka českých brambor! Ministerstvo pro místní rozvoj ve spolupráci s MZe a jednotlivými svazy připravily 16. ročník soutěže vesnice roku, nabízejí poradenství, semináře z oblastí svého působení, zajímavé je rozšíření programu o podporu sakrálních staveb, o spolupráci s mládeží na bezbariérovém programu.

Agrární komora České republiky se od roku svého založení (1992) stala pravidelným spoluorganizátorem výstavy. Setkání odborníků využívá i k vlastnímu jednání, k hodnocení situace v českém i evropském zemědělství (očekávána je letos delegace italských zemědělců). V režii AK jsou národní dožínky, odborné doprovodné programy, soutěže, marketingové akce. Letošní situace v zemědělství bude obzvláště nelehká vzhledem k opakujícím se povodním. Agrární komora vydala výzvu k pomoci zemědělcům z postižených oblastí, koordinuje vzájemnou pomoc, zprostředkovává kontakty. Větší a bohatší expozici připraví v rámci své propagace Potravinářská komora, na výstavišti uplatní i své hodnotitelské aktivity, např. v soutěži o regionální potravinu. V populárním stánku představí Klasa dvacet výrobců napříč všem komoditám, oceněno certifikátem kvality bude 7 výrobců 18 potravinářských výrobků.

Z našich škol se na Zemi živitelce bude prezentovat treboňská rybářská škola a Jihočeská univerzita. Venkov – zemědělství – regionální potraviny – vzdělávání – to vše výstaviště propojuje a dobře slaďuje!

¹ ÚZEI nabízelo rovněž malé brožury z oblasti rostlinné a živočišné výroby, ekologie, lesnictví, zahradnictví, potravinářství, techniky..., zájem byl např. o publikace: Základy pěstování raných brambor, Skladování zrnin, Základy včelaření, Základy chovu skotu bez tržní produkce mléka, Pastvinářství v ekologickém zemědělství, Malá zemědělská mechanizace, Motorová řetězová pila, Ruční nářadí pro práci v lese, Zahradnický slovník. Nabízelo i DVD, např.: Chovatelské praktiky a zacházení s ovci, Genetické zdroje hospodářských zvířat ČR, Chov extenzivních plemen skotu na Šumavě.

ZEMĚ ŽIVITELKA 2010 – SOUTĚŽNÍ

Mezi tradiční akce, které jsou s touto výstavou neoddmyslitelně spojeny, patří vyhlášení výsledků a předání certifikátu v soutěži „KLASA“ a „Zlatý klas“.

Při slavnostního zahájení 37. ročníku výstavy předal ministr zemědělství osmnácti novým výrobkům od sedmi producentů certifikát národní značky kvality KLASA. Tyto výrobky, které přesvědčily spotřebitele v ČR o své nadstandardní kvalitě, rozšířily stávající počet takto certifikovaných produktů na úctyhodné číslo 1312 produktů od 224 výrobců (více na www.szif.cz). Akce, která je zaměřena na kvalitní produkty zemědělsko-potravinářského komplexu, je soutěž „Zlatý klas“, kde se vystavovatelé utkali v pěti oborech (roślinná výroba, živočišná výroba, mechanizace, potřeby a služby zemědělství, potravinářský a zpracovatelský průmysl) o cenu za nejlepší vystavený exponát. Celkem bylo přihlášeno 16 exponátů (v sekci potravinářství a zpracovatelský průmysl sedm), zvláštní ocenění „Zlatý klas s kytičkou“ (určený produktům, které splňují i náročná ekologická kritéria) bylo uděleno 2 přihlášeným exponátům.

Věda a výzkum

Počátkem letošního roku vyhlásilo Ministerstvo zemědělství ve spolupráci s Českou akademií zemědělských věd (ve snaze podpořit tvůrčí aktivity vědeckých pracovníků v oblasti výzkumu a experimentálního vývoje s významným přínosem pro české zemědělství, potravinářství, lesnictví a vodní hospodářství) dvě veřejné soutěže:

- Veřejnou soutěž pro mladé vědecké pracovníky do 35 let o udělení ocenění „Cena ministra zemědělství pro mladé vědecké pracovníky pro rok 2010“, kde první místo získala MVDr. Edita Jeklová, Ph.D. z Výzkumného ústavu veterinárního lékařství, v.v.i. za studium imunitní odpovědi králíků po infekci virem myxomatózy, které vedlo k získání nových poznatků o průběhu tohoto vážného onemocnění u králíka domácího.
- Veřejnou soutěž za nejlepší realizovaný výsledek výzkumu a experimentálního vývoje o udělení ocenění „Cena ministra zemědělství za nejlepší realizovaný výsledek výzkumu a experimentálního vývoje v roce 2010“, kde převzala nejvyšší ocenění doc. Ing. Ivana Knížková, CSc. z Výzkumného ústavu živočišné výroby, v.v.i. za novou technologii ochlazování skotu s využitím řídicích jednotek. Navržené řešení je provozně, konstrukčně i investičně nenáročné zařízení s účinnou eliminací tepelného stresu zvířat.

Oceňování zajímavých výsledků v oblasti vědy a výzkumu je podle mého názoru velice záslužný počin, který by

mohl v příštích letech přispět k lepšímu vnímání výzkumné práce v našich českých „luzích a hájích“. Díky tomuto zviditelnění by se mohla zkrátit a urychlit cesta výstupů vědy a výzkumu ke koncovým uživatelům, jimiž jsou nejenom podnikatelé v zemědělství ale i učitelé odborných předmětů a praxe především na středních a vysokých školách.

Rozvoj venkova

Do zcela jiné kategorie patřilo slavnostní vyhlášení výsledků nejlépe fungujících místních akčních skupin (MAS) při kulturně-společenské akci „Večer venkova“. Hodnocení MAS proběhlo v úzké spolupráci MZe, Národní sítě MAS a SZIF (Státní zemědělský a intervenční fond). Hodnotící komise navštívily místní akční skupiny, které jsou podpořeny v rámci Programu rozvoje venkova ČR 2007–2013. Získané výsledky byly shrnuty a na základě toho byla vybrána skupina nejlépe fungujících MAS a zároveň projednány návrhy na zvláštní ocenění za konkrétní příklady dobré praxe. Celkově 14 MAS bylo oceněno za vynikající přístup k rozvoji venkova metodou LEADER a dalších 7 MAS převzalo ocenění za konkrétní příklady dobré praxe (www.eagri.cz, sekce „Venkov“, položka „Místní akční skupiny“ dílčí položka „Aktuality – 31. 8. 2010“).

Celá akce přinesla spoustu cenných poznatků o fungování MAS a poskytla obraz o tom, že velká většina hodnocených místních akčních skupin funguje na velmi dobré úrovni. Je tak pravděpodobné, že hodnocení (i přes některé prvot-

ní nedostatky) bude prospěšnou pomůckou pro zlepšování praxe nejenom hodnocených MAS ale i MZe a SZIF. Ministerstvo zemědělství předpokládá, že se uskuteční seminář, na kterém budou mimo jiné prezentovány oceněné příklady dobré praxe – to by mohl být další zajímavý zdroj informací o rozvoji v regionech ČR pro odborné učitele...

V rámci „Večera venkova“ se odehrála ještě jedna velmi významná událost – byla podepsána smlouva o spolupráci mezi Agrární komorou ČR a Spolkem pro obnovu venkova ČR.

-bačka-

ZEMĚ ŽIVITELKA 2010

Zdroj inspirace pro odbornou i laickou veřejnost

Během šesti dnů proběhlo na výstavišti velké množství odborných seminářů, konferencí a přednášek, které nebylo v silách jednoho novináře bezzbytku absolvovat. Ministerstvo zemědělství připravilo mj. seminář k problematice, která ve společnosti v současné době vzbuzuje velmi rozporuplné názory – totiž k problematice zaměřené na geneticky modifikované organismy (GMO).

Seminář „Nové zemědělské technologie a jejich využití v potravinářství“

ING. JITKA GÖTZOVÁ (ředitelka odboru bezpečnosti potravin, MZe) se ve svém příspěvku zaměřila na podrobnější vysvětlení, co jsou GM potraviny a krmiva; jaká je situace v produkci a pěstování GM potravin a krmiv ve světě, v Evropě a u nás a blíže představila Evropský úřad pro bezpečnost potravin (EFSA). Podrobnější informace naleznete na: www.eagri.cz – sekce „Zemědělství“ – položka „GMO – geneticky modifikované organismy v zemědělství“, sekce „Potraviny“ – položka „Bezpečnost potravin“ – „Geneticky modifikované potraviny a krmiva“, www.mzp.cz – sekce „Životní prostředí“ – položka „Rizika pro životní prostředí“ – položka „GMO“.

PROF. RNDR. JAROSLAV DROBNÍK, CSc. (emeritní profesor UK, sdružení BIOTRIN) přiblížil účastníkům semináře danou problematiku z pohledu šlechtitele. Zdůraznil, že cílem šlechtění by mělo být pomoci zajistit takové odrůdy pro výrobu potravin, které budou pro daný region nejvhodnější z hlediska výnosů, agrotechnických vlastností, náchylnosti k chorobám, odolnosti proti škůdcům atd. Ve svém vystoupení poukázal na to, že veřejnost není objektivně informována o všech důležitých faktech a souvislostech, které jsou s GMO problematikou spojovány. Zdůraznil, že:

- GM odrůdy jsou nejlépe prověřené
- žádné GM produkty nebyly staženy z trhu pro zdravotní důvody
- v USA se potraviny z GM odrůd používají 15 let bez jakýchkoli negativních důsledků
- GM sója se používá 15 let, spotřebovala se jí miliarda tun bez jakýchkoli problémů
- desinformace spotřebitelů brání uvedení na trh odrůd s lepšími výživovými vlastnostmi a zároveň s tímto dochází i k poškozování evropských zemědělců

ING. KAREL ŘÍHA (ÚKZÚS – Sekce rostlinné výroby) se ve svém příspěvku nazvaném „Registrace odrůd polních plodin v ČR“ zabýval problematikou odrůdových zkoušek, novými odrůdami na našem trhu, přínosem GM organismů při zajišťování efektivní výroby bezpečných potravin a představil aktuální publikaci s doporučenými odrůdami.

ING. MARIE KRÍSTKOVÁ, Ph.D. (MZe, odbor rostlinných komodit) si hned v počátku svého vystoupení položila otázku „Máme se bát geneticky modifikovaných organismů a jejich produktů?“ a „Jsou dostatečně prověřovány a kontrolovány?“. Velmi podrobně vysvětlila postupy a principy zacházení s GMO v rámci EU, a tak bylo v závěru možno konstatovat, že GMO a jejich produkty jsou dostatečně prověřovány a kontrolovány a spotřebitel se nemusí bát jejich konzumace protože:

- v EU existuje pro GM organismy a jejich produkty rozsáhlý právní rámec
- nové GMO a jejich produkty jsou přísně schvalovány, včetně podrobného hodnocení rizika (je to založeno na nejnovějších vědeckých poznatcích a přihlíží se k názorům zástupců všech 27 zemí EU)
- GMO jsou několik let testovány před jejich uvedením na trh (existuje přísný systém kontrol)
- GMO jsou i po schválení (uvedení na trh) sledovány a kontrolovány (systém označování)

Doporučila k tomuto tématu odborný materiál „Dosaďovací zkušenosti s pěstováním geneticky modifikované BT kukuřice v ČR 2005–2009“ (MZe, 2009).

PROF. ING. JAROSLAV PETR, DrSc. (VÚŽV, v.v.i.) si připravil příspěvek zaměřený na posouzení vlivu GM krmiv na zvířata a s tím související možnost přenosu vlivu na člověka. Během přehledně logicky strukturované prezentace například zaznělo, že:

- pokud byl zjištěn vliv GM krmiv na zvířata, tak jenom pozitivní – například GM krmivo z kukuřice neobsahuje žádné škodlivé mykotoxiny
- šance přenosu genu na bakterie v prostředí i ve zvířeti je extrémně nízká – oproti tomu například krmení a léčba zvířat antibiotiky je ve svých důsledcích pro člověka o několik řádů rizikovější
- pokud projdou jakékoliv zlomky cizorodé DNA přes střevní stěnu, pohltí je bílé krvinky
- při zkoumání pravděpodobnosti zabudování cizorodého genu do živočišné buňky, nebyly v genomech živočichů (včetně člověka), nalezeny geny vyšších rostlin
- nelze od sebe současnými technologiemi odlišit produkty zvířat krmenými GMO od zvířat krmených „GMO-free“ krmivy

V závěru semináře vystoupil se svým příspěvkem „Vliv GM plodin na životní prostředí“ ředitel Biologického centra AV ČR, v.v.i. pan PROF. RNDR. FRANTIŠEK SEHNAL, CSc. Na úvod vystoupení nastínil, s jak závažnými problémy v oblasti výroby potravin se potýká lidstvo v současnosti (růst lidské populace si vyžádá zdvojnásobení produkce potravin do r. 2050; zmenšuje se rozloha orné půdy, část produkčních ploch je vyčleněna na produkci plodin na biopaliva, jsou kladeny vyšší požadavky na péči o životní prostředí, dochází ke zdražování energetických vstupů) a jako jedno z východisek z této situace označil zvýšení produktivity v oblasti rostlinné výroby. Tohoto zvýšení je možno dosáhnout několika postupy:

- šlechtění provádět výběrem náhodných mutací
- při aplikaci hnojiv vycházet z lepších znalostí potřeb jednotlivých rostlin
- zlepšit agrotechniku (v oblasti potlačení chorob, hubení škůdců a omezování nežádoucích plevelů)
- šlechtit s použitím mutagenů, radioizotopů a hybridizace
- šlechtit pomocí cílené změny genetické informace (genetické modifikace, GM)

K výhodám GM plodin, které v současné době zapříčiňují ve světě trvalý nárůst pěstování takto upravených rostlin, při svém vystoupení zařadil:

- znalost a prokazatelnost genetické změny
- možnost regulovat projev GM

- menším použitím pesticidů a úsporou pohonných hmot dochází k vyšší ochraně životního prostředí
- pro zemědělce vyšší výnosy znamenají vyšší výdělků
- je nižší riziko kontaminace mykotoxiny

Jako seriózní vědec ale uvedl i druhou stránku „mince“, a to rizika GM plodin. Do jejich výčtu bylo zařazeno:

- náhodná změna vlastností rostliny (jako při šlechtění)
- šíření transgenu v přírodě (křížení s planými rostlinami, horizontální přenos)
- šíření genu pro rezistenci k antibiotikům
- vývoj resistance u cílových škůdců
- nepředvídané účinky na ekosystém

Jedinou cestou jak tomuto předcházet je důsledné a mnohonásobné ověřování v laboratořích a v polních pokusech.

Problematika geneticky modifikovaných organismů je v současné době oblast velmi kontroverzní a zaznívají v ní často různé (někdy naprosto protichůdné) názory. Aby bylo možno si udělat objektivní obrázek, je třeba si k dané problematice opatřit a vhodně utřídit velké množství informací z různých zdrojů. A právě v této činnosti spatřuji velkou příležitost pro činnost pedagogů na středních (ale podle mého názoru i na základních) školách, kteří na základě svých znalostí a pedagogických schopností mohou pomoci svým žákům a studentům utvořit si v této složité oblasti potřebný názor.

-bačka-

VODA NIČILA

Střední škola hospodářská a lesnická Frýdlant při ničivé povodni, která se přehnala Frýdlantskem 7. 8. 2010, utrpěla značné škody.

Zaplaveny byly frýdlantské školní objekty v ulici K. H. Borovského, kde je pracoviště odborného výcviku a jídelna, budova na Hrnčířském náměstí s prostorami pekárny, řeznické dílny a prodejny. Voda se vehnala i na domov mládeže v areálu objektu v Bělíkově ulici. V Hejnicích povodeň zasáhla domov mládeže a dílny odborného výcviku. Zničeno bylo vybavení a zařízení těchto prostor a škoda je vyčíslena na bezmála 7,3 milionu Kč. Zaměstnanci školy se ihned

obětavě pustili do odstraňování zkázy. V nelehké situaci škola poskytla záze-
mí ve Frýdlantě a Hejnicích lidem,
kteří nemohli zůstat ve svých domo-
vech. Do oblasti se sjeli záchranáři
a hasiči, kteří byli také ubytováni.

Děkujeme za případnou finanč-
ní pomoc zaslanou na povodňové
konto města Frýdlantu číslo účtu
43-7565130277/0100, variabilní
symbol: 00082554.

VZDĚLÁVÁNÍ UČITELŮ

pro odborné školství v současné Evropě, 1. část

Mezinárodní konferenci – na výše uvedené téma – u příležitosti 80. výročí organizované přípravy učitelů pro zemědělské a lesnické školy uspořádala Česká zemědělská univerzita, Institut vzdělávání a poradenství ve spolupráci s Ministerstvem zemědělství ČR, odborem výzkumu, vzdělávání a poradenství a Asociací vzdělávacích zařízení pro rozvoj venkovského prostoru.

Ve dnech 9. a 10. září 2010 se tak uskutečnilo v Praze a jejím okolí setkání českých, slovenských, evropských i mimoevropských pedagogů, aby v návaznosti na významnou historii zemědělského a odborného školství posunuli dál kvalitu vzdělávání učitelů. Formou konference a odborné a kulturní exkurze – formou teorie a praxe – si tak vzájemně předali informace o vzdělávacích pracovištích, kde působí, své nové zkušenosti, postřehy a další plány.

Účastníci konference

První den jednání probíhal v prostorách České zemědělské univerzity v Praze-Suchbale. Mezinárodní konferenci zahájil ředitel Institutu vzdělávání a poradenství ČZU PROF. ING. MILAN SLAVÍK, CSc. a uvedl první významné hosty. Účastníky tak přivítal rektor ČZU v Praze PROF. ING. JIŘÍ BALÍK, CSc. Představil univerzitu, jednotlivé fakulty a instituty, studijní programy, informoval o zahraničních studentech, mezinárodních programech a našich studentech v zahraničí, zmínil spolupracující univerzity i možnosti pedagogického studia.

Druhým řečníkem byl představitel Ministerstva zemědělství ČR, vedoucí odboru výzkumu, vzdělávání a poradenství ING. JOSEF DVOŘÁK. Ve svém praktickém vystoupení pohovořil o činnosti oboru, o problematice dalšího vzdělávání, o snaze zkvalitnit odbornou přípravu žáků, o nedostatku odborníků v praxi... Současné změny v zemědělství a školství se úspěšně snaží jeho odbor řešit ve spolupráci s odbornými školami, univerzitami a výzkumnými pracovišti.

Závěrečné vystoupení úvodní části náleželo předsedovi Asociace vzdělávacích zařízení pro rozvoj venkovského prostoru MGR. OTAKARU BŘEZINOVÍ. Představil Asociaci, která sdružuje téměř všechna školská zařízení uvedeného typu v ČR. Vzdělávání učitelů patří mezi jednu z prioritních činností. Velmi si váží spolupráce s ČZU, IVP, významným partnerem je i Agrární komora a Ústav zemědělské ekonomiky a informací. Cení si spolupráci mezi rezorty v oblasti dalšího vzdělávání a zmínil se v tomto směru o připravovaném společném projektu, který by nabídl ucelený systém této činnosti.

V následném plenárním zasedání vystoupili zástupci českých a zahraničních univerzit. PROF. ING. MILAN SLAVÍK pojednal o historii, současnosti a trendech vzdělávání učitelů odborných předmětů. Představitel nizozemské Wageningen univerzity PROF. DR. MARTIN MULDER hovořil o vzdělávání založeném na kompetencích, třetí řečník DOC. DR. MANFRED BRÄUER z Humboldtovy univerzity v Německu se zaměřil na měnící se požadavky ve vzdělávání a z toho vyplývající důsledky pro pedagogy. Poslední vystupující dopolední části M. EMIN BAKAY z Turecka představil řízení škol na bázi projektu a s tím spojenou novou úlohu učitelů, které řeší na direktorátu pro celonárodní vzdělávání.

Odpolední rokování se přeneslo do tří sekcí. První se věnovala pedagogické přípravě a kompetencím učitelů odborných předmětů, druhá řešila trendy současného odborného vzdělávání v Evropě a třetí sekce posuzovala mezinárodní zkušenosti v pedagogické přípravě učitelů pro odborné vzdělávání – příklady dobré praxe.

Druhý den patřil exkurzím do Školního lesního podniku v Kostelci nad Černými Lesy a návštěvě soukromé farmy, o kterých se více rozepíšeme v dalším čísle. Tento úvodní článek je pouze první informací o mezinárodní konferenci, přednáškám plenárního zasedání, závěrům z jednání v sekcích i některým jednotlivým výstupům se budeme věnovat v dalších příspěvcích.

STŘEDNÍ ŠKOLA HOSPODÁŘSKÁ A LESNICKÁ FRÝDLANT

Bělíkova 1387, 464 01 Frýdlant

otevívá

„Kurz pro výkon obecných zemědělských činností“

Zahájení: polovina října 2010, rozsah: 300 hodin

Kontakt: Ing. Jaromír Farský; jaromir.farsky@sshlfrydlant.cz; j.farsky@soufrydlant.cz

☎ 482 428 861

ÚŽASNÉ NÓRSKE FJORDY

Pochopenie a vysvetľovanie prírodných dejov a ich výsledkov na hodinách prírodovedných predmetov patrí k zaujímavým, ale pre učiteľa i žiaka náročným edukačným procesom. Preto je veľmi vhodné, ak učiteľ tieto procesy spozná priamo v prírode. Lepšie môže podnietiť predstavivosť žiaka o priebehu prírodných dejov, prebiehajúcich milióny rokov.

Poznávací proces uľahčuje nielen samotná prírodnina, ale aj fotodokumentačný materiál z konkrétnej lokality a ďalšie znalosti a osobné zážitky z miesta, ktoré navštívil. Je veľmi potešujúce, že učitelia využívajú voľný čas na ďalšie sebazvedelávanie sa. Jednou z týchto foriem bola aj odborná exkurzia do Nórska, krajiny fjordov a ľadovcov.

Fjordy sú výsledkom pôsobenia vonkajších činiteľov, najmä pohybom ľadovcov z pevniny až do mora. Vznikli v obdobiach globálneho zaľadnenia. Vlastnou váhou a po naklonených svahoch ľadovce pomaly zostupovali z karových oblastí do nižšie položených depresí a nakoniec až hlboko do mora. Ľadovcové údolia majú zväčša tvar „U“ a nazývajú sa trog. Týmto postupom, rozrušovali a strhávali zo sebou masy hornín a ostré vrcholy zaoblovali. Pri pohybe podložie ľadovca predstavuje „šmirgel“, ktorý doslova odbrusuje z hornín (abrázna činnosť). Erózna činnosť vody, ľadu, snehu, vetra a dažďa a abrázna činnosť samotného ľadovca vytvorila dnes jedny z najkrajších prírodných útvarov, ktoré už v dávnej histórii starí obyvatelia Nórska pomenovali fjörðr.

Ako sa tvorí ľad

Ľad vzniká zo snehu jeho niekoľkonásobným roztápaním a zamŕzaním. Váhou stále nových vrstiev snehu sa stláča mení sa firn. Ľad, ktorý je v ľadovci kryštalizuje v hexagonálnej sústave, je mäkký a jeho najspodnejšia vrstva je vplyvom vysokého tlaku plastická, čo umožňuje jeho pomalý pohyb. To sa udeje už pri hrúbke asi 50 metrov. Odrazom pohybu ľadovca sú na jeho povrchu trhliny, mnohokrát až niekoľko desiatok metrov hlboké. Sú zvlášť nebezpečné pre turistov. Ich vznik je sprevádzaný silným zvukom, praskotom (akoby streľbou z guľovnice). V čelách topiacich

sa ľadovcov vznikajú často jazerá. Ak v nich voda prevýšii hladinu, padajú a stekajú po skalách do údolí ako mohutné vodopády. Ľadová pokrývka sa na celom polostrove Škandinávie postupne roztápa, hrubá vrstva ľadu sa tak zmenšuje a ľadovec ustupuje vyššie k severu. Následkom ústupu ľadovca z pevniny nastáva jej odľahčovanie a nová masa vody dvíha pomaly hladinu svetového oceánu.

Fjordy si predstavíme ako dlhé a úzke morské zálivy (až stovky kilometrov) s typickými strmými svahmi a s množstvom vodopádov, ktoré doposiaľ vytekajú z topiacich sa vrcholových ľadovcov alebo topiacej sa snehovej pokrývky. Ľadovce sú obrovskou zásobárňou sladkej vody. K najznámejším nórske fjordy patria: Geirangerfjord, Lysefjorden, Sognefjord, Nérřyfjord, Hardangerfjord a Nordfjord. Do jedného zo svetoznámych fjordov – fjordu Geiranger (Geirangerfjord) padajú vody troch najvýznamnejších vodopádov – Sedem sestier, Nápadník a Nádej. Pre svoju krásu a výnimčnosť bol Geirangerfjord vyhlásený za prírodnú pamiatku UNESCO. Vyše hodinová plavba po tomto fjorde bola zážitkom všetkých účastníkov zájazdu do Nórska. Najväčší nórsky fjord – Sognefjord, dlhý 205 km, je po grónskom fjorde Scoresby Sund, druhým najväčším fjordom na svete.

Organizátori exkurzie na základe požiadaviek účastníkov exkurzie – učiteľov z praxe pripravujú odbornou-metodický materiál, zameraný na geologickú činnosť vody, ľadu, dažďa, vetra. Ponúknutý materiál bude tvoriť komplexné spracovanie uvedenej témy a bude využiteľný na hodinách biológie v 8. ročníku základnej školy, ale nové poznatky z neho získajú aj žiaci stredných škôl.

Doc. RNDr. Ľudmila Illášová, PhD.
Katedra zoológie a antropológie UKF v Nitre

POZVÁNKA DO ČESKÝCH BUDĚJOVIC

na Včelařské výukové dny 8.–10. října 2010

Chtěli bychom pozvat všechny zájemce a nadšence, kteří včelaři anebo by měli zájem začít, na Včelařské výukové dny, které proběhnou ve dnech 8., 9. a 10. října 2010 vždy od 9.00 do 13.00 hodin na Střední odborné škole veterinární, mechanizační a zahradnické a Jazykové škole s právem státní jazykové zkoušky, České Budějovice, Rudolfovská 92.

Tento projekt je spolufinancován statutárním městem České Budějovice. Zájemci si budou moci prohlédnout výsledky prací mladých včelařů, zhlédnout prezentaci i praktickou ukázkou o chovu včel, k dispozici bude rovněž poradenská činnost. V uvedené dny proběhnou různé soutěže. Například soutěž o „Nejkrásnější medový perníček“, kterého se mohou zúčastnit nejen žáci a učitelé naší školy, ale i zájemci z jiných

škol a veřejnost. Soutěž je rozdělena do 3 kategorií (do 15 let, od 15 do 20 let a nad 20 let). Zúčastnit se bude možné také soutěže „Nazdob si svůj perníček“ a hotový výrobek si odnést domů. Pro žáky chystáme vědomostní soutěž o chovu včel a vítěze čeká odměna v podobě hodnotných cen.

Ing. Nora Hlaváčová, SOŠ České Budějovice

POZVÁNKA DO NÁRODNÍHO ZEMĚDĚLSKÉHO MUZEA

FAIR FLOWERS – květiny pro lidská práva

Ještě do 31. října si můžete prohlédnout pražskou výstavu, která je součástí mezinárodního projektu „Fair Flowers – květiny pro lidská práva“.

Co skrývá něžná krása květin? Projekt o podmínkách pěstování řezaných květin v 21. století byl v České republice zahájen v lednu 2009 a informuje o sociálních a environmentálních podmínkách pěstování řezaných květin v rozvojových zemích. Je zaměřen mj. na prosazování principů spravedlivého obchodu v tomto odvětví a usiluje o zlepšení pracovních a ekologických podmínek při pěstování květin především v zemích subsaharské Afriky, Jižní a Střední Ameriky. Realizován je prostřednictvím partnerských organizací ve čtyřech evropských zemích a finančně je podpořen Evropskou komisí. Projekt má také informovat o způsobech certifikace a ochranných známkách zajišťujících dodržování sociálních a ekologických standardů při pěstování řezaných květin a probíhá do konce r. 2011. Už známé „fair trade“ pro potravinářské a nepotravinářské produkty doplní tak „férové květiny“ se známkou Flower Label Program (certifikace květin pod značkou FLP).

Realizátorem české části projektu je Ekumenická akademie Praha, která patří k těm organizacím, které se podílely jako první na zavedení tzv. fair trade produktů na českém trhu.

Pod korouhví stříbrného lva

Až do 12. prosince můžete navštívit další zajímavou výstavu, a to věnovanou řeznickému a uzenářskému řemeslu.

V Čechách docházelo k většímu rozmachu řemesel a cechů od 13. století a mezi nimi právě řezníci postupně zaujali přední postavení. V letošním roce si mj. připomínáme 700. výročí, kdy řezníci za obranu Prahy proti korutanským vojskům v r. 1310 získali od Jana Lucemburského do svého znaku stří-

brného lva v červeném poli a rovněž obdrželi různé výsady a privilegia. Ty byly řeznickému cechu i dalšími panovníky potvrzovány až do zániku cechovních zřízení v r. 1859, kdy byl vydán živnostenský řád. V 15. století se u řezníků objevuje dvouocasý lev s korunou na hlavě a v 16. století lev drží mezi tlapy řeznickou sekeru.

Výstava je rozvržena do tří celků. První část pojednává obecně o historii řemesla a doplňují ji unikátní fotografie z muzejního fotoarchivu a řada dalších předmětů ze sbírek muzea jako jsou vývěsní štíty, ceníky, reklamní poutače a jiné předměty, dokreslující historii tohoto oboru. Další část výstavy se věnuje řeznickému cechu a jeho atributům. Nezapomnělo se ani na symbolického řeznického psa, který je zde představen originálním způsobem. Vystaveny jsou unikátní cechovní propriety (ferule, pohřební štít, pokladnice atd.), ale i jedinečné řeznické slavnostní a pracovní stejnokroje. V této části je také samostatný celek věnován židovským řezníkům, kteří se řídili speciálními pravidly při zabíjení zvířat. (Židovské muzeum zapůjčilo košerovací nože, brousky, košerovací desku, pečeti-dla, výjimečné fotografie a zejména přeložený zlomek dopisu z genize – místa bezpečného uložení – z Luže, vzkazující vtipnou formou řezníkovi, aby šel provést košerování. Tento unikátní dopis dosud ještě nebyl nikde publikován.)

Poslední a zároveň největší část výstavy představuje na řadě předmětů, dokumentů, obrázků a fotografií ukázky zpracování masa, od samotné porážky až k hotovým výrobkům. Nechybí zde instalace řeznicko-uzenářské provozovny z poloviny 20. století ani recepty na nejvybranější uzenářské lahůdky a ukázky uzenářských výrobků. Celkovou atmosféru výstavy podtrhuje i neobvyklé a vtipné ztvárnění panelů v podobě poutačů řeznicko-uzenářských obchodů.

Národní zemědělské muzeum Praha
Kostelní 44, Praha 7

NEOBHOSPODAŘOVANÉ POZEMKY

Prostor pro invazní druhy rostlin, 8. díl

Slunečnice topinambur (*Helianthus tuberosus*)

Zajímavé je, že mezi invazními rostlinami se objevuje větší počet rostlin z čeledi hvězdnicovitých (Asteraceae). Z těch nejznámějších je to například slunečnice topinambur.

Ze Severní Ameriky, tj. ze severu a východu dnešních USA (na jih po Texas a Floridu) a jihu Kanady, byly topinambury dovezeny jako okrasné rostliny i jako nová potravina do Evropy. První záznam o pěstování známe z Francie, kam se dostaly v r. 1607. Pro střední Evropu existují údaje o pěstování z r. 1627. Topinambury se hojně pěstovaly v teplejších oblastech, získaly i lidová jména (židovské brambory, jeruzalémské artyčoky), pod kterými se objevují v recepturách na jejich úpravu. Používají se hlízy o váze 40–60 g, v kuchyni mají využití podobné jako brambory, mají ale nasládlou chuť. Lze je používat syrové, tepelně upravené nebo nakládáné. Později byly většinou topinambury v Evropě nahrazeny výnosnějšími a odolnějšími bramborami. Vysazovaly se pak spíše jen na krmení, především pro černou zvěř. Dnes se zase pěstují jako potravina, jsou vhodné pro diabetiky – místo škrobu mají jako zásobní polysacharid inulin a navíc obsahují důležité vitamíny.

Jedná se o rostlinu blízce příbuznou slunečnici roční. Je to trvalka, která může dorůst velikosti až 3 m. Pod zemí má tlustý kořen, ze kterého vyrůstají tenké oddenky zakončené kuželovitými až kulovitými hlízami. V těch rostlina uchovává zásobní látky na další rok, ale také se jejich pomocí pomalu vegetativně šíří. Nadzemní část rostliny je v horní čtvrtině větvená, celá drsně chlupatá. Listy jsou vejčité, 10–20 cm dlouhé, 5–10 cm široké, většinou vstřícné. Květenství (úbor) mají v průměru 8–10 cm, na rozvětveném stonku jich roste 5–25. Okrajové žluté jazykovité květy jsou rozložené do stran a je jich v úboru 15–30. Jejich koruna jazykovitého tvaru je asi 4,5–5,5 cm dlouhá a 15 mm široká. Tzv. terč (střední část úboru) se skládá z květů trubkovitých, žlutých, asi 10 mm dlouhých, které postupně vykvétají. Z trubkovitých květů vyčnívají při rozkvětu černé prašníky. Plodem jsou široce vejčité nažky. Kvete od srpna do října.

Zplanelá slunečnice topinambur se spontánně se šíří podél řek, v příkopech, na rumišťích, náspech, okrajích polí a cest. Jedná se většinou o vlhčí půdy ovlivněné lidskou činností, nebo o lužní půdy, které jsou bohaté živinami. Rozrůstá se pomocí oddenků a hlíz, proto se šíří poměrně pomalu. Zdrojem zplanění jsou především oddenky a hlízy vyvezené se zahradním nebo zemědělským odpa-

dem. U nás se topinambury vyskytují zatím roztroušeně kolem ohnisek výskytu v nižších polohách. Častěji rostou u velkých řek, ale může to být i vhodné vlhké místo u železniční trati nebo v příkopu. Tvoří husté porosty a díky své výšce a hustotě vytlačují původní, konkurenčně slabší rostliny. Mohou růst i s jinými invazními druhy pohromadě. Jejich nadzemní část při -5 °C zmrzne, hlízy v zemi vydrží mnohem větší mráz.

Pokud jsou topinambury pěstovány jako potravina, vyžadují poměrně dost péče. Začíná se jako u brambor – vyhnojením půdy organickým hnojivem. Na rozdíl od brambor lze sázet topinambury na podzim i na jaře a nezmrznou. Hlízy jsou citlivé na poškození. Vysazují se obvykle v dubnu do řádků aspoň 60 cm od sebe vzdálených, jednotlivé hlízy aspoň 30 cm od sebe, do hloubky 10 cm. Jako u brambor se při pěstování provádí hrůbkování, které podporuje tvorbu hlíz (hloubka asi 5 cm, přihrnutí k rostlině asi 5 cm). Vysoký porost topinamburu pak zamezí růstu plevelů. Hlízy narůstají hlavně v září a říjnu. Při sklizni na podzim se nať poseká, ale kořeny s hlízami a půdou tvoří kompaktní hmotu, kterou je nutno rozbít. Nejvyšší obsah inulinu je sice v hlízách koncem listopadu, sklizeň je ale snazší na jaře, půda se snáze oddělí od hlíz. Po topinamburech je asi nejlepší pěstovat např. okopaniny (při jejich sklizni dohledat zbylé hlízy topinamburu). Při pěstování topinamburu s cílem vysokého obsahu inulinu v hlízách se sekání nať nevyplatí. Skladování hlíz je obtížné, po sklizni rychle vysychají, skladovat bez zpracování déle než 14 dní se nedoporučuje. Při víceletém pěstování se porost obnovuje z hlíz, které zůstanou v zemi po jarní sklizni. Tím se vyčerpává půda a proto je po sklizni třeba hnojit minerálním hnojivem (NPK), jinak by hlízy v dalším roce byly menší. Zelenou hmotou topinamburu lze krmit dobytek, nebo ji silážovat, sklízí se počátkem července a v říjnu. Topinambur u nás nemá choroby ani škůdce, ale u starších porostů hlízy napadá bílá hniloba, kterou způsobuje houba hlízenka obecná (*Sclerotinia libertiana*). Na pozemek po pěstování topinamburu, který má sloužit jiné plodině, se používá Roundup, aby se zbytek rostlin topinamburu odstranil.

O topinamburech se uvažuje jako o dobře rostoucím zdroji biomasy (i nadzemní část) nebo pro výrobu bioetanolu. V takovém případě by se možnost jejich zplaňování a rozrůstání ve volné krajině zvětšila. Při každém pěstování je proto třeba dbát, aby se hlízy nedostaly do skládek zahradního odpadu. Na místech, kde porost topinamburu ohrožuje přirozená rostlinná společenstva (třeba na okraji chráněného území), je zřejmě nejvhodnější likvidace opakovaným

kosením. To zabrání rostlinám vykvést a přinést plody, ale vyčerpává i zásoby živin v oddencích. Obvykle s ohledem na blízký vodní tok není vhodné používat herbicidy.

První údaj o zplanělých topinamburech z našeho území pochází snad z r. 1885. Invazně šířit se začaly pravděpodobně až po 2. světové válce. Zplanělé rostliny mají hlízy obvykle

menší a dřevnaté. Druhotný areál v Evropě má topinambur především ve střední a východní Evropě, od Německa po Ukrajinu. Stejně zplaňuje i v Severní Americe mimo místa svého původního rozšíření.

RNDr. Jana Möllerová, Praha

SOUTĚŽ O BRAMBOROVÝ KVĚT VYSOČINY

Letošní soutěžení se uskuteční 14. až 15. 10. 2010 v Humpolci

Než se dočteme o letošním průběhu soutěžní akce, vraťme se ještě o rok nazpátek a připomeňme si její konání. Informace se už tehdy do časopisu nedostala.

Dne 15. října 2009 v Havlíčkově Brodě, na odloučeném pracovišti České zemědělské akademie v Humpolci, střední škole, se uskutečnil osmý ročník soutěže O bramborový květ Vysočiny 2009. Tato soutěž byla již tradiční součástí 19. bramborářských dnů konaných v Havlíčkově Brodě. Soutěže se i přes nepřízeň počasí zúčastnily dvojice studentů ze 7 zemědělských škol, a to ze SŠ zdravotnické a zemědělsko-ekonomické z Vyškova, z České zemědělské akademie v Humpolci, VOŠ a SZeŠ v Benešově, ze SOŠ v Poděbradech, z VOŠ a SOŠ v Březnici, ze SZeŠ v Brandýsu nad Labem a SŠ zemědělské a potravinářské v Klatovech. Studenti a jejich pedagogický doprovod si dopoledne prohlédli odborné pracoviště Výzkumného ústavu bramborářského, kde byli seznámeni se způsoby testování bramborové sadby pro množitelské plochy a viděli, jakým způsobem se provádí tyto zkoušky.

Odpoledně po krátkém slavnostním zahájení začali soutěžit.

Jako první je čekal již tradiční test odborných teoretických vědomostí, složený z 50 otázek, týkající se pěstování, biologie, mechanizace, ochrany rostlin a historie brambor. Při praktické části plnili na pěti pracovištích úkoly, které se týkaly:

1. Zjišťování znalosti z mechanizačních prostředků používaných při pěstování brambor podle promítnutých obrázků na dataprojektoru.
2. Přípravy bramborových hranolků z předložených vzorků brambor v daném časovém limitu tak, aby byly v co největším množství a v co nejlepší kvalitě.
3. Zpracování (na základě uvedené tiskové zprávy) přehledné tabulky o využití světové produkce brambor v tabulkovém procesoru MS Excel a vypracování základního výšečového grafu.
4. Určování u jednotlivých předložených vzorků brambor o jaké působení škodlivých činitelů se jednalo.
5. Zhotovení co nejhezčího a nejoriginálnějšího bramborového razítka.

Příprava bramborových hranolků

V době soutěže studentů si pedagogický doprovod prohlédl provoz a zařízení Měšťanského pivovaru v Havlíčkově Brodě. Následující den se všichni soutěžící s pedagogy zúčastnili semináře o pěstování brambor, který se konal v rámci 19. bramborářských dnů v Havlíčkově Brodě. Úvodem proběhlo vyhodnocení, vyhlášení výsledků soutěže a předání odměn a věcných cen. Na prvním místě se umístil Michal Skalický z VOŠ a SOŠ v Benešově, na druhém místě Zdeněk Dobrovolný z ČZA v Humpolci, na třetím místě Radek Brabec z VOŠ a SOŠ v Benešově.

Věřím, že tato soutěž byla přínosem pro studenty, a že získané vědomosti i dovednosti uplatní i při maturitní zkoušce, která je v letošním roce čeká.

Ing. František Stiller
ČZA Humpolec

ÚSPĚŠNÝ ZÁVĚR ŠKOLNÍHO ROKU PRO DOBRÝ START

Závěrečné období školního roku přineslo Střední škole řemeslné v Jaroměři několik významných událostí.

Nejvýznamnější poctu získal žák Jiří Špreňar z vítězného družstva na celostátní soutěži tesařů. Jiří byl vyhodnocen porotou jako nejlepší tesař roku a 21. června na slavnostním gala večeru v brněnském divadle Reduta převzal ocenění „ČESKÉ RUČIČKY“. Historicky je to náš první žák, který převzal tak významnou cenu!

Na škole byly uspořádány dvě výstavy. Na první z nich byla předvedena kresba Denisy Hynkové, žákyně prvního ročníku Umělecký keramik. Denisa se představila ve svých dílech jako velice talentovaná mladá výtvarnice. Druhá zdařilá výstava „Krajinářská fotografie“ patřila Mgr. Patriku Urgemannovi. Autor na snímcích ukázal svůj výjimečný pozorovací talent. Za obě výstavy touto cestou děkuji Mgr. Olze Teplé, která výstavy iniciovala a s kolektivem žáků a pedagogů připra-

vila. Pro žáky SŠ řemeslné připravila rovněž letní fotografickou soutěž (ve třech kategoriích: 1. záběr ze školního výletu, 2. řemeslo, 3. volné téma). Ukončen byl také druhý kroužek 10 lekcí techniky, kde žáci základních škol vyrobili spoustu krásných a užitečných výrobků. Na pozvání Úřadu vlády Slovenské republiky se naše škola ve dnech 26. a 27. 6. 2010 účastnila 7. evropského romského kovářského sympózia v Dunajské Lužné. Z této přehlídky si žáci a škola odvezla diplom a cenu za vystavené práce.

Vyvrcholením školního roku bylo předání vysvědčení a výučních listů. Ve Střední škole řemeslné v Jaroměři přistoupilo k závěrečné zkoušce 83 žáků, z toho pět žáků neuspělo a 10 žáků prospělo s vyznamenáním. Děkuji všem zaměstnancům školy za vykonanou práci v loňském školním roce a do nového školního roku 2010/2011 přeji hodně sil a neméně úspěchů při významných prezentacích, soutěžích a zkouškách.

Zdeněk Vitek, SŠŘ Jaroměř

SRDEČNĚ BLAHOPŘEJEME

Koncem školních prázdnin, 24. srpna 2010, oslavil významné životní jubileum – 80 let

pan Ing. Michal Slovák

Působil 30 let! (1960–1990) ve funkci ředitele zemědělské školy v Rožnově pod Radhoštěm, která pod jeho vedením vždy patřila (a patří i doposud) mezi progresivní školy poskytující kvalitní odborné vzdělání. Při své práci hledal stále další možnosti řešení přípravy dobře uplatnitelných absolventů, zamýšlel se nad novými perspektivními obory. V roce 1986 se stal na 5 let členem redakční rady našeho časopisu Zemědělská škola. Náležel k aktivním, nápaditým a pracovitým členům, rád v časopise publikoval.

Nevěnoval se však pouze své škole, ale záleželo mu na úrovni a prosperitě všem středních zemědělských škol. Když to doba dovolila, stal se iniciátorem ustanovení společného orgánu, který hájil zájmy zemědělského školství ve složitých porevolučních dobách. Podílel se na přípravě a ustavující konferenci vzniklého Sdružení zemědělských, lesnických a potravinářských škol, rybářské školy a školních hospodářství, které za dobu své existence vykonalo pro zemědělské školství mnoho prospěšného. Byl zvolen prvním předsedou Sdružení.

Měl hlavní zásluhu na záchraně časopisu Zemědělská škola v r. 1991, kdy Sdružení postupně s dalšími organizacemi společně převzalo jeho vydávání. A tak mohu i dnes s radostí vzpomínat na své redakční začátky, kdy jsem v prosinci 1987 jela na první jednání redakční rady do rožnovské školy a byla mile a s humorem jako elév panem ředitel přivítána.

Když jsem s Michalem Slovákem v létě po telefonu hovořila, byl to stále ten vtipný, veselý člověk s energickým hlasem, s širokým rozhledem i s pokorou k darům života.

Tak všechno nejlepší a děkujeme!

DĚČÍNSKÁ LIBVERDA

se připravuje na 160. výročí svého založení

Na děčínské Libverdě bude v listopadu velká sláva. Střední škola zahradnická a zemědělská Antonína Emanuela Komerse, Děčín-Libverda oslaví své 160. narozeniny.

V roce 1850 zde byla založena nižší rolnická škola s německým vyučovacím jazykem. Tato škola se nacházela na panství hraběte Františka Antonína Thun Hohensteina

Historická budova

a kromě školní budovy a internátu, měla také k dispozici statek, ve kterém probíhala praktická výuka. Škola prošla od svého vzniku mnohými změnami. Nebudu popisovat celou historii této školy, neboť je velmi rozsáhlá a rozmanitá. Kdo má o tuto historii zájem, může nahlédnout do almanachů, vydávaných u příležitosti oslav založení Libverdy. Nebo ještě lépe, přijít a navštívit naši školu a prohlédnout si nejen ji, ale také se seznámit se změnami, které na škole nastaly. Pamětníci, absolventi a ostatní příznivci školy, přijďte na Libverdu a porovnejte léta 1950–2000 a 2000–2010. Uvidíte obrov-

ské změny k lepšímu! Oslavy se uskuteční ve dvou dnech. V **pátek 12. listopadu 2010** bude v 10,00 slavnostní zahájení před aulou a prohlídka školy a ostatních prostor. Ve škole najdete připomenutou její historii, uvidíte vystavená tabla absolventů a také fotografie z historie Děčínské kotvy a dvaceti let pořádání Libverdských výstav. V **sobotu 13. listopadu 2010** je v průběhu dne plánováno setkání bývalých studentů, jejich učitelů a příznivců školy spojené s prohlídkou školního areálu. Již od 14, 00 hodin bude otevřen Společenský dům Střelnice, ve kterém v 16,00 hodin ředitel školy Ing. Kunte slavnostně přivítá účastníky setkání.

Prosím tímto všechny, kteří mají zájem o návštěvu této akce, aby se ozvali na níže uvedený kontakt asistentky ředitele. Informujte také své spolužáky, ať již SMS zprávou, e-mailem nebo na serveru Spolužáci. Konání oslavy je velmi dobrým důvodem k uskutečnění třídních srazů. Tímto bych Vás chtěl co nejsrději pozvat do Libverdy k oslavě jejího 160. výročí!

Kontakty: asistentka – sebestova@libverda.cz, tel. 412 524 692
www.libverdadc.cz

Ing. Rudolf Čech, bývalý vedoucí praxe

OD PRVNÍ ČESKÉ PAROSTROJNÍ BEDNÁRNY

ke společnosti UNION, továrně na stroje a slévárna kovů

Roku 1895 byl v Čechách založen další významný český podnik, První česká parostrojní bednárna. Bednárna se od r. 1902 stala majetkem firmy Škrlandt Julius a spol. a od r. 1899 se z ní stala "První jihočeská továrna na stroje a stavby mlýnů, Julius Škrlandt" (viz ZPŠ č. 7, roč. 71/2008–9).

Od roku 1901 byla v tomto závodě zřízena i slévárna kovů a železa zvaná též Union. Původní továrna Union však měla svojí cestu a v průběhu doby musela v zájmu budování socialismu ustoupit novým průmyslovým objektům s dalšími novými firemními názvy.

V místě horního areálu dnešní společnosti MOTORJIKOV Groupa.s.byly r. 1895 postaveny první průmyslové objekty. Patřily „První české parostrojní bednárně v Českých Budějovicích z. s. s r. o.“. Bednárna asi příliš neprosperovala, poněvadž

hned následujícího roku se v budějovickém tisku objevila zpráva, že bednárně chce koupit jistý pan Julius Škrlandt, který měl od r. 1887 továrnu na stroje a slévárnu v Lannovce, tehdy na adrese U dráhy 45. Továrnu ale koupil až v r. 1899, kdy se konala řádná valná hromada „První české parostrojní bednárny“, na které správní rada rozhodla bednárně likvidovat a prodat. Dne 25. listopadu 1899 tedy koupila budovy již bývalé bednárny firma „První jihočeská továrna na stroje a stavby mlýnů, Julius Škrlandt“. V továrně na Kněžskodvorské se sestavovaly stroje pro sladovny, pivovary, cuk-

rovary, smaltovny a mlýny. Součástí Škrlandtovy továrny byla i slévárna. (Některé původní objekty v areálu „Motor JIKOV Group a. s.“ stále stojí.)

Druhou osobností z počátků společnosti „Motor JIKOV Group a. s.“ byl Emanuel Kubricht, který se stal k 1. červenci 1900 spolumajitelem „První jihočeské továrny na stro-

Původní továrna UNION

je a stavby mlýnů, Julius Škrlandt“. Na návrh E. Kubrichta byl r. 1911 zaveden nový název objektu „UNION – první jihočeská továrna na stroje a stavby mlýnů – Ing. Kubricht a spol.“, zaměřeného během válečné konjunktury na zbrojní výrobu. Název UNION měl jednu výhodu, mohl se používat samostatně, hovorově se ale vžil termín Unionka. Julius Škrlandt u této změny již nebyl. Vystoupil ze společnosti v r. 1902 a r. 1911 si založil na Rudolfovske ulici novou, vlastní továrnu se slévárnou, strojírenskou dílnou a prodejem automobilů. Důvody, proč z továrny UNION vystoupil, nejsou známy. Lze si je jen odvodit. J. Škrlandt a E. Kubricht měli odlišné představy o tovární výrobě. Z Kubrichtovy iniciativy byla dne 16. června 1918 založena akciová společnost s oficiálním názvem „Union akc. strojírna a slévárna České Budějovice“, Kněžské Dvory č. 21. Vedle výroby mlýnských a hospodářských strojů byly o rok později do výrobního programu zařazeny již vodní turbíny a mnoho provozů v tom roce bylo vybaveno novou technologií, dvojitou horizontální Francisovou turbínou.

Dne 27. června 1948 byla akciová společnost UNION znárodněna. Hned 29. června byly k provozu přičleněny další továrny s výrobou součástí pro automobilový a letecký průmysl, výrobou dvoudobých a čtyřtákních motorů a celý komplex začleněn do národního podniku PAL, spojených závodů pomocného automobilního a leteckého průmyslu v Českých Budějovicích. Začátky při začleňování byly komplikované. Na akciovou společnost UNION byla zprvu zavedena národní správa, přičemž národním správcem byl jmenován národní podnik PAL a střídala se též řada zmoc-

něnců. UNIONU bylo současně nařízeno ukončit tradiční výrobu mlýnských strojů a zařízení a výroba byla přeložena do Pardubic, do továrny s pozdějším názvem Továrny mlýnských strojů. Sídlo národního podniku PAL bylo v Dukelské ulici ve vile Westen. Do národního podniku PAL byly začleněny budějovické podniky UNION, Českobudějovická strojírna, dříve Friedrich Beckhof, na Střeleckém ostrově, Šroubárna, Elektrokeram v bývalé smaltovně Vulkán na Křižákově ulici, firma Karel Matoušek, kancelářské stroje, Bukovanský na Pražské ulici a dále JIKOV Velešín, Stráský Trhové Sviny, Slávia Napajedla, SEKOV Víška u Frýdlantu, Magneton Kroměříž, Elka Praha, Solex Praha, Bosch Praha, Pantof Radotín, Ohm Tábor, Dick Trmice a další, celkem jedenáct závodů, sedm konfiskátů a řada dalších provozů.

Národní podnik PAL měl v r. 1948 celkem 5 089 zaměstnanců, z toho 974 úředníků. Podle pětiletého plánu měl mít do r. 1953 celkem 8 000 zaměstnanců. Byl to velký podnik s velkými plány. Ale ještě na konci r. 1948 byl zrušen. K 1. lednu 1949 byl ustanoven národní podnik MOTOR-UNION, který převzal některé továrny z národního podniku PAL. Pro podnik se navrhoval i název MOTO-UNION a ještě v r. 1949 se používal název UNION-ČBS. ČBS v názvu znamenalo Českobudějovická strojírna, hovorově „Čbees“. V roce 1955 však byla provedena změna názvu na Motor, národní podnik a zahájena výroba karburátorů pro osobní vozidla. Byla tak zahájena orientace na automobilový průmysl pod ochranou známkou „JIKOV“.

Nová výroba dala za vznik v r. 1992 novému společnému podniku s firmou Robert Bosch. Po třech letech byla společnost privatizována a pod názvem Motor Jikov se stala součástí strojírenské skupiny, jejíž vlastníkem je akciová společnost M.I.C.B., s kapacitou pracovních míst v České republice 4 500 pracovníků.

Po dalších letech, r. 1997, došlo k restrukturalizaci podniku. Vznikly samostatné akciové společnosti MOTOR JIKOV Slévárna litiny, MOTOR JIKOV Tlaková slévárna, nástrojárna FOSTRON, ADACO a UNI CZ. Po dvou dalších letech byla zahájena výroba dvouválcových motorů pro americkou společnost Tecumseh Product Company, vyrábějící pumpy, kompresory, motory a komponenty pro vlakové soupravy. V r. 2003 společnost dosáhla certifikace dle normy EN ISO 90001:2000, ISO/TS 16949:2002 a následně ISO 14001 a o dva roky později se stala holdingovou společností MOTOR JIKOV Group se čtyřmi akciovými společnostmi MOTOR JIKOV Strojírenská a.s., MOTOR JIKOV Tlaková slévárna a.s., MOTOR JIKOV Slévárna litiny a.s. a FOSTRON a.s.

Ing. Petr Novák, CSc., Praha

ANDREAS NOWOCZEK

„Semenářská stanice při střední hospodářské škole v Kadani byla uvedena v život r. 1877 hlavně zásluhou prof. Andreea Nowocze-ka. R. 1892 byla potvrzena ministerstvem orby a Nowoczek jmenován jejím správcem. Pracovala však původně bez statutu a zabý-ovala se zkoušením kulturních semen, na poli konala srovnávací pokusy s různými plodinami, určovala choroby rostlin a prováděla i jejich šlechtění, hlavně žita a fazolu. Velkou pozornost věnovala i chmelu, jeho kultuře i hnojení. R. 1893 byla při škole zřízena i chemická laboratoř pro rozbor hnojiv, krmiv, půdy, vody a surovin zemědělsko-průmyslových...“

V. Vilíkovský, 1939

Od začátku našeho „novodobého“ zemědělského školství, bylo za „nejdůležitější pomůcku vyučovací každé školy hospodářské“ považováno „zkušební pole“. Původně bylo určeno hlavně pro výukové účely, mělo přispívat k názornosti, přitažlivosti i přesvědčivosti výkladů. Díky iniciativě řady pedagogů se práce na něm poli postupně rozšiřuje a prohlubuje. Když k tomu na některých školách přibýlo také náležité technické vybavení, byly dány základní podmínky k organizaci exaktnějších experimentů nejrůznější povahy. Tento vývoj vyústil ve vznik oficiálních pokusných stanic při několika školách, které přispívaly nejen k potvrzení či rozmnožení stávajících poznatků, ale sehrávaly také ne bezvýznamnou roli při výchově racionálních mladých „hospodářů“ a zároveň pomáhaly pozvolna převádět zemědělskou praxi přes onu obtížnou bariéru staletého konzervatismu.

Po několika složitých počátečních letech – obvyklých u většiny škol – se touto cestou dala i škola v Kadani. Jedním z pedagogů, který k tomu podstatným způsobem přispěl, byl profesor Andreas (Ondřej) Nowoczek. Pochází ze Slezska. Narodil se 8. září 1850 v Louczce. Studoval vyšší gymnázium v Těšíně, odborné zemědělské vzdělání nabyl na hospodářské akademii v Uherských Starých Hradech, nakonec absolvoval ještě Vysokou školu zemědělskou ve Vídni. Ve svých 25 letech (1875) byl, po složení zkoušek učitelské způsobilosti z rostlinné produkce a příbuzných oborů, přijat na rolnickou školu v Kadani jako druhý učitel. Jeho úvazek zněl: anatomie a fyziologie rostlin, botanika, ovocnictví a zahradnictví, meliorace. K tomu přibýly postupně další povinnosti: vedení kontrolní semenářské stanice, posléze i meteorologické stanice. V roce 1887 dosáhl titulu profesor... Po penzionování ředitele školy Dr. A. Schneidra v r. 1896, byl pověřen vedením školy. Ke svému roztrpčení, zdá se, jen nakrátko! Pedagogické dráze zůstal věren více jak tři desítky let. Nebýt závažných zdravotních problémů, zřejmě by ještě několik roků přidal. Nešlo to! Nezbyvalo, než požádat o penzionování. K tomu došlo 12. října 1909. Z dlouhého utrpení ho po 9 letech vysvobodila smrt, zemřel 11. října 1918.

„Jeho zahrada“ se stala chloubou školy i vynikajícím demonstračním objektem

A. Nowoczek se významně zapsal do historie kadaňské školy. Platil za výborného a pečlivého učitele. Podílel se na systematickém zdokonalování výuky i vybavení školy, jehož výrazem

byla v r. 1877 přeměna původní rolnické školy na tříletou střední hospodářskou s maturitou (první maturitní zkoušky se uskutečnily 9. července 1890 pod předsednictvím dvorního rady profesora Dr. Karla Kořistky a za účasti vládního komisaře Dr. J. B. Lambla). Podílel se i na všech dalších významných událostech: na zřízení zimní hospodářské školy, na pozemštění střední hospodářské školy, na rozšíření a dobudování školního statku i na přípravě stavby nového, na svou dobu exkluzivního školního areálu (slavnostně otevřen 7. ledna 1904). Mezi výrazné příspěvky tomuto vývoji patřilo také třeba založení školních zahrad v roce 1878. Podílel se na tom společně s profesorem Oswaldem Herglem. Zvláště ale „jeho krásná zemědělsko-botanická zahrada se stala ihned chloubou školy a vynikajícím demonstračním objektem“ (Steiner, 1904).

Vedle náročné pedagogické práce se intenzivně věnoval svému oboru. Již záhy po svém nástupu se přičinil, jak se už v úvodním odstavci zmiňuje prof. Vilíkovský, o založení semenářské kontrolní stanice (ve školním roce 1876/1877). Ta záhy, hlavně jeho zásluhou, získala také výbornou pověst, což se promítlo v přiznání oficiálního úředního statutu ministerstvem orby a zemského výboru (1892). Prostřednictvím stanice se profesor Nowoczek dostal do osobního odborného kontaktu s mnoha přemýšlivými zemědělci. Výsledky práce stanice, publikované ve výročních zprávách školy, představovaly pro čtenáře další podněty na cestě k racionalizaci rostlinné výroby, popřípadě celého zemědělství. Stejný cíl měly stovky odborných přednášek, nepočítaně individuálních porad. Publikoval i výsledky svého studia. Zaujaly zejména jeho práce týkající se vegetativního rozmnožování řepy (například: Die vegetative Vermehrung der Runkelrüben, Die neusten Fortschritte in der ungeschlechtlichen Vermehrung der Zuckerrüben, Bericht „über die Resultate der im Jahre 1890 durgeführten komparativen Kulturversuche mit verschiedenen Rübenvarietäten nebst einigen Bemerkungen über die vegetative Vermehrung der Runkelrüben).

To všechno mu vyneslo nejen respekt v odborných kruzích, čestné členství v řadě hospodářských spolků, ale i oficiální pocty, z nichž nejvýznamnější se dočkal 8. dubna 1891. Toho dne mu byl předán zlatý záslužný kříž s korunou, jež mu udělilo samotné Jeho Veličenstvo.

Ing. Josef Rozman, CSc., Moravská Třebová

OBSAH

Potreba inovácií v praktickej príprave študentov	3
Cvičný učiteľ a jeho postavenie v procese pregraduálnej prípravy študenta na rolu učiteľa	5
Jazykový prejav a jazyková kultúra ako súčasť pedagogickej praxe	8
Střední odborná škola veterinární	11
Putovanie po Nórsku	12
Význam odborné lesníckej terminológie	13
Energetický výdaj a jeho výpočet	14
Zpráva o seminári ministerstva zemědělství	15
O zemědělství z kraje nového školního roku	16
„Venkov po roce 2013“	17
Kreativní myšlení pomáhá rozvoji regionu	18
Kreslí pro radost svou i svých spoluobčanů	20
Země živitelka 2010 – předpoklady a očekávání	21
Země živitelka 2010 – soutěžní	22
Země živitelka 2010 – zdroj inspirace	23
Voda ničila	24
Vzdělávání učitelů	25
Střední škola hospodářská a lesnická Frýdlant	26
Úžasné nórske fjordy	26
Pozvánka do Českých Budějovic	27
Pozvánka do Národního zemědělského muzea	27
Neobhospodařované pozemky	28
Soutěž O bramborový květ Vysočiny	29
Úspěšný závěr školního roku pro dobrý start	30
Srděčné blahopřejeme – Michal Slovák	30
Děčínská Libverda	31
Od První české parostrojní bednárny	31
Andreas Nowoczek	33

REDAKČNÍ RADA

PaedDr. Mária Benedikovičová, MP SR Bratislava
Ing. Jaromír Beneš, Školní statek Opava
Mgr. Otakar Březina, Česká zemědělská akademie Humpolec
Ing. Mária Debrecéniová, Ph.D., Agroinštitút Nitra
Ing. Ludmila Gočálová, MZe ČR Praha
Ing. Petr Hienl, ÚZEI Praha
PhDr. Aleš Hradečný, MZe ČR Praha
Ing. Jiří Husa, CSc., IVP ČZU Praha
Ing. Zorka Husová, NÚOV Praha
Ing. Marcela Chreneková, SPU Nitra
Ing. Ludmila Kováčiková, Agroinštitút Nitra
Mgr. Peter Lacina, SPPK Bratislava
doc. PhDr. Dana Linhartová, CSc., ICV MU Brno
Ing. Mária Múdra, ZSŠP Rakovice
Ing. Helena Psotová, Úrad NSK Nitra
RNDr. Tomáš Ratinger, ÚZEI Praha
PaedDr. Anna Sandanuso, Ph.D., UKF Nitra
Ing. Václav Stránský, MZe ČR Praha

K ilustraci na obálce:

Arabský kůň – Araber (nahore), všeobecne pokladán za nejušlechtlejšího koně; východopruský polokrevník – Ostpreußisches Halbblut, svého času velmi ceněný všestranný kůň, pro účely vojenské i civilní.

Vybráno z publikace: Lehrbuch der Landwirtschaft auf wissenschaftlicher und praktischer Grundlage von Dr. Quido Krafft – Učebnice zemědělství na vědeckém a praktickém základu od Dr. Quida Kraffta, Berlin, Verlagsbuchhandlung Paul Parey, 1921

CONTENTS

Need of innovations in practical training of students of additional pedagogical study	3
Practice teachers and their position in the process of pre-gradual preparation of a student for the role of a teacher	5
Language utterance and language culture as part of pedagogical practice	8
Secondary School of Veterinary Medicine, Hradec Králové-Kukleny	11
Travelling across Norway as a non-traditional form of lifelong education of teachers	12
The importance of forestry terminology for improvement in the quality and learning of forestry subjects	13
Energy output and its calculation	14
Report on a seminar organized by the Ministry of Agriculture	15
On agriculture at the beginning of a new school year	16
“Rural Areas after 2013” Some remarks to the conference in Olomouc	17
Creative thinking helps the development of a region	18
Pictures drawn for the pleasure of their authors and their fellow-citizens	20
Land the Provider 2010 – assumptions and expectations	21
Land the Provider 2010 – a competitive exhibition	22
Land the Provider 2010	
A source of inspiration for both the agricultural community and the public at large	23
Destructive impacts of water	24
Education of teachers for vocational schools in contemporary Europe	25
A course for the execution of general agricultural activities ..	26
Marvellous fjords of Norway	26
Beekeeping training days – an invitation	27
An invitation to the National Agricultural Museum	27
Unfarmed lands – a space for invasive plant species	28
Competition for the Potato Flower of Vysočina Region	29
Successful end of the school year for its good start	30
Our cordial congratulations	30
Libverda, Secondary School of Horticulture and Agriculture in Děčín, is preparing the celebration of the 160th anniversary of its foundation	31
From the First Bohemian Steam-driven Cooperage to the UNION Company	31
Andreas Nowoczek – prominent personality of agricultural education	33

Pokud navštívíte mléčnou farmu manželů Levonjanových, ochutnáte i zmrzlinu z produkce družstevní mlékárny

Procházku po naučné stezce v okolí vesnice Lantula lze absolvovat se zasvěceným místním průvodcem

KRESLÍ PRO RADOST SVOU I SVÝCH SPOLUOBČANŮ str. 20

Všimněte si dobře té zdi za krojovanými páry, ta vítá návštěvníky Polešovic, ještě než vjedete do obce. Celou ji pomalovali krásnými motivy květin místní žáci. Kreslíři se realizovali i ve škole, co třída, to jiný pohled na dřívě bílé zdi

VZDĚLÁVÁNÍ UČITELŮ PRO ODBORNÉ ŠKOLSTVÍ str. 25

Společná fotografie účastníků konference před budovou Studijního a informačního centra ČZU v Praze

Odpoledne se účastníci rozdělili do tří zájmových skupin a jednání probíhalo ve třech samostatných sekcích

Časopis vydávají

Ústav zemědělské ekonomiky a informací, Mánesova 75, 120 56 Praha 2

Agroinštitút, Akademická 4, 949 01 Nitra

Adresy redakcí

ÚZEI, Slezská 7, 120 56 Praha 2

tel.: 222 000 439, e-mail: krajickova.alena@uzei.cz

Redaktorka: Ing. Alena Krajíčková

Agoinštitút, Akademická 4, 949 01 Nitra

tel.: 037/7721802, 107, fax: 037/7721742, e-mail: horvathova@agroinstitut.sk

Redaktorka: Ing. Zuzana Horváthová

www.agronavigator.cz

Časopis vychází 10× ročně (září – červen), cena výtisku je 20 Kč, roční předplatné 200 Kč

Objednávky časopisu zajišťuje česká redakce a slovenská redakce na svých adresách

Sazba a tisk ÚZEI Praha

47816 ISSN 0044-3875 (Print), ISSN 1803-8271 (Online)

Agroinštitút Nitra
štátny podnik

STŘEDNÍ ODBORNÁ ŠKOLA VETERINÁRNÍ HRADEC KRÁLOVÉ str. 11

